

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Naturavdelningen
Örjan Nilsson
010-224 51 67

Beslut
2019-09-02

Diarienummer
511-26356-2012
Dossienummer
1496-2226

Sida
1(20)

Enligt sändlista

Beslut om utökning samt reviderade föreskrifter och ny skötselplan för naturreservatet Stora Bjursjön i Skövde kommun

Innehåll

Beslut om bildande m.m.

Syftet med naturreservatet

Skälen för Länsstyrelsens beslut

Beslut om föreskrifter

Ärendets handläggning

Länsstyrelsens bedömning och motivering

Upplysningar

Kungörelse

Bilagor

Bilaga 1. Beslutskarta

Bilaga 2. Översiktskarta

Bilaga 3. Skötselplan

Bilaga 4. Sakägarförteckning

Bilaga 5. Sändlista

Uppgifter om naturreservatet

Namn:	Naturreservatet Stora Bjursjön
NVR ID:	2014939
Län:	Västra Götalands län
Kommun:	Skövde
Ungefärlig mittpunkt:	N 648472, E 423327 SWEREF99
Lägesbeskrivning:	3 km nordväst om Lerdala, 10 km sydost om Götene, 15 km nordväst om Skövde
Fastigheter och ägare:	Enligt sakägarförteckning (bilaga 4)
Nyttjanderättsinnehavare:	Enligt sakägarförteckning (bilaga 4)
Areal (ha):	198,5 ha, varav vatten 36,9 ha
Förvaltare:	Länsstyrelsen i Västra Götalands län
Naturgeografisk region:	Vänerslätterna
Objektskategori:	U1; Barr-naturskog nedan gränsen för fjällnära område
IUCN-kategori:	Ib Vildmarksområde

Beslut om bildande m.m.

Länsstyrelsen förklarar det område som avgränsats på kartan i bilaga 1 som naturreservat. Beslutet är fattat med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken.

Naturreservatets gränser ska märkas ut i terrängen.

Namnet ska vara Naturreservatet Stora Bjursjön.

Beslutet riktar sig till allmänheten, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområden berörs inom reservatsområdet.

I enlighet med 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. fastställer Länsstyrelsen bifogad skötselplan för naturreservatets långsiktiga vård.

Länsstyrelsen har tidigare beslutat om följande områdesskydd som berör det nu bildade naturreservatet:

- Naturreservat enligt 7 kap 4 § miljöbalken den 21 december 2009, dnr 511-74779-2007.

Länsstyrelsen beslutar att detta områdesskydd ersätts när nu aktuellt beslut har vunnit laga kraft.

Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att:

- bevara och utveckla ett stort naturskogsområde med gamla barr- och lövträd samt hydrologiskt opåverkade myrar,
- bevara och gynna en flora och fauna som är knuten till naturskogar med naturliga successioner och en varierad terräng,
- bevara geologiskt värdefulla formationer, med exempelvis randryggar och blockmarker, som bildades när Baltiska issjön tappades och kalspolade området,
- bevara ett stort skogs-myr-sjö-område med vildmarkskaraktär för naturstudier och rörligt friluftsliv.

Syftet ska tryggas genom att:

- merparten av naturreservatets skog lämnas till i huvudsak fri utveckling,
- naturvårdsbränning av skog kan genomföras för att efterlikna brand som naturlig störningsregim,

- naturvårdsinriktad skötsel kan utföras i vissa områden för att stärka samt återskapa naturvärden eller vårda kulturhistoriska lämningar,
- områdets orördhet bibehålls genom att exploateringar och arbetsföretag förhindras,
- friluftslivet stimuleras genom att stigar och parkeringar underhålls, och informationsplatser om områdets naturvärden ordnas.

Skälen för Länsstyrelsens beslut

Naturreseptatet Stora Bjursjön gränsar i sydväst till det befintliga, och betydligt större, naturreseptatet Klyftamon (417 hektar). Direkt nordost om naturreseptatet Stora Bjursjön ligger det mindre naturreseptatet Borgehall (3 hektar). I anslutning till naturreseptatet Stora Bjursjön finns även ett biotopskyddsområde (4 hektar). Stora Bjursjön har till stor del samma skyddsvärda naturtyper (barrnaturskog) som de andra skyddade områdena. Utökning av naturreseptatet Stora Bjursjön binder geografiskt sett samman dessa områden till ett sammanlagt skyddat område på 623 hektar, vilket därmed stärker naturvärdena i området som helhet.

I naturreseptatet Stora Bjursjön finns gammal barrblandskog med bitvis gott om död ved. Skogsbruksåtgärder skulle påverka naturvärdena negativt. I området finns en dokumenterad brandhistorik bakåt i tiden. I delar av området bör naturvårdsbränning genomföras.

Områdets sjöar, våtmarker och bäckar är förhållandevis orörda och bidrar till områdets vildmarkskaraktär. Området har höga värden för det rörliga friluftslivet. Några befintliga stigar/vandringsleder finns i området.

Beslut om föreskrifter

Länsstyrelsen beslutar att följande föreskrifter ska gälla i naturreseptatet. Beslutet är fattat med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken.

A. Föreskrifter om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden (7 kap. 5 § miljöbalken)

Det är förbjudet att inom naturreseptatet:

1. Uppföra byggnad, mast, vindkraftverk, antenn, bro, brygga eller liknande anläggning.
2. Anlägga väg eller parkeringsplats.
3. Anlägga luft- eller markledning, stängsel eller hägnad.
4. Anordna upplag, utföra fyllning eller tippning.

5. Borra, spränga, gräva, schakta eller bedriva täkt av något slag, ej heller husbehovstäkt.
6. Dika, dikesrensa, skyddsrika, dämna eller utföra annan åtgärd som påverkar områdets hydrologiska förhållanden.
7. Avverka eller på annat sätt skada levande eller döda träd eller buskar, såväl stående som liggande.
8. Ta bort, flytta eller upparbeta dött träd, buskar eller vindfälle.
9. Använda växtnäringssämnen, kemiska eller biologiska bekämpningsmedel.

Det är vidare förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

10. Uppföra älg torn, gömsle eller liknande konstruktion för jakt eller annat friluftsliv
11. Röja siktgator för jakt.

Föreskrifter enligt A ovan gäller inte i följande fall:

- När förvaltaren, eller den förvaltaren utser, utför de åtgärder som behövs för att tillgodose syftet med naturreservatet och som framgår under B.

Föreskrifter A3, A4, A5, A7 och A8 gäller inte i följande fall:

- Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för drift, underhåll, reparation och ombyggnation av kraftledningen inom ramen för befintlig koncession samt breddning av kraftledningsgata enligt gällande ledningsrätt, servitut eller nyttjanderätt, inklusive nödvändiga avverkningar i kraftledningsgata och sidoområde samt de nödvändiga transporter som krävs för arbetet." Markskador ska då om möjligt undvikas, men uppkommer markskador ska de repareras.
- Vid arbeten inom befintliga vägar, i syfte att reparera eller underhålla sådan.
- När träd och grenar blockerar eller utgör en säkerhetsrisk för vägar eller byggnader i, eller i anslutning, till naturreservatet.

B. Föreskrifter enligt 7 kap 6 § miljöbalken om skyldighet att tåla visst intrång

Fastighetsägare och innehavare av särskild rätt förpliktas att tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose syftet med naturreservatet:

1. Naturreservatet märks ut i terrängen.
2. Parkeringsplatser, eldstäder och vandringsleder, inklusive tillhörande anordningar så som t.ex. spänger, anläggs samt informationstavlor sätts upp enligt karta i bilaga 1.
3. Gallring, röjning, naturvårdsbränning, avspärning, skötselåtgärder vid kulturlämningar eller liknande åtgärder.
4. Undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden.

C. Ordningsföreskrifter om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet (7 kap 30 § miljöbalken)

Det är förbjudet att inom naturreservatet:

1. Framföra motordrivnet fordon annat än på befintliga vägar.
2. Framföra motordriven båt.
3. Starta eller landa med luftfarkost.
4. Sätta upp tavla, plakat, affisch, skylt eller göra inskrift.
5. Utplantera växt- eller djurart.

Det är vidare förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd

6. anordna idrottstävlingar, läger eller andra arrangemang för fler än 200 personer.

Föreskrifter enligt C ovan gäller inte i följande fall:

- Föreskrift C.1, C.2, C.3 och C.4 gäller ej för personal inom polisen, sjukvården eller räddningstjänsten i samband med insatser.
- Föreskrift C.1, C.2 och C.3 gäller ej ledningsrättsinnehavare vid reparation, underhåll och trädsäkring av befintliga luftledningar eller nedgrävning av befintliga luftledningar. Eventuella markskador ska reparerar.
- Föreskrift C.1 och C.2 gäller ej jakträttsinnehavare vid uttransport av fäلت vilt
- Föreskrift C.2 gäller ej fiskerättsinnehavare vid fiske.
- När förvaltaren, eller den förvaltaren utser, utför de åtgärder som behövs för att tillgodose syftet med naturreservatet och som framgår under B.

- När Länsstyrelsen, eller den Länsstyrelsen utser, genomför naturinventeringar vilka även kan innebära insamling av arter i vetenskapligt syfte om förbud mot insamling av växt- och eller djurart.

Ärendets handläggning

Området Stora Bjursjön utpekades som lämpligt för formellt skydd i samband med regeringens uppdrag till Naturvårdsverket 2002-06-13 att genomföra en naturvärdesbedömning av all statlig skogsmark (M2002/2121/Na).

Området ingick sedan i den överenskommelse om långsiktigt skydd av särskilt värdefulla naturskogsområden som tecknades mellan Sveaskog AB och Naturvårdsverket den 13 juni 2008. Denna överenskommelse innebar att Sveaskog AB upplåter marken för naturreservatsbildning utan ersättning, men att Sveaskog AB kvarstår som markägare (berör fastigheten Lerdala 42:1). Denna del av området skyddades som naturreservat genom Länsstyrelsens beslut 2009-12-21.

Länsstyrelsen har, i samråd Sveaskog AB, kommit fram till att naturreservatet bör utökas med ytterligare ca 115 ha. Huvudskälen till detta är att området som helhet har höga naturvärden samt att ett stort sammanhängande skyddat område kan bildas genom att naturreservatet Stora Bjursjön binds samman med naturreservatet Klyftamon.

Samtliga berörda mark- och sakägare har förelagts enligt 24 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. att yttra sig över förslag till beslut med utökning, reviderade föreskrifter och ny skötselplan.

Förslaget till naturreservat har remitterats till Skövde kommun, SGU, Skogsstyrelsen och Havs- och vattenmyndigheten.

LRF Västra Götaland, Mellersta Götalands jordägareförening, Norra Billings Hembygdsförening, Naturskyddsföreningen Skaraborg, Skövde Naturskyddsförening, Västergötlands Botaniska Förening, Västergötlands svampklubb, Västergötlands Ornitologiska förening, Friluftsfrämjandet Skövde, OK Klyftamo, Billings Klätterklubb och Miljösamverkan Östra Skaraborg, har fått förslaget för kännedom och eventuellt yttrande.

Berörda ägare till fastigheter i direkt anslutning till naturreservatet (Vargamossen 1:1, Lerdala 30:1, Sparresäter 1:13, Lilla Molid 1:1, Lerdala 38:6, Igelsjö 3:1, Lerdala 3:7) har fått förslaget för kännedom och eventuellt yttrande.

Marken inom det befintliga naturreservatet, bildat 2009, ägs av Sveaskog AB (Lerdala 42:1), efter ett särskilt avtal med Naturvårdsverket. Marken som omfattas av utökningen av naturreservatet ägs av staten (Naturvårdsverket) och tillhör den nybildade fastigheten Lerdala 57:1. Huvuddelen (ca 115

ha) har staten förvärvat genom ett köp från Sveaskog AB. Därutöver har staten, genom markbyte även förvärvat ca 7 ha mark från en privat markägare. Ersättningsfrågorna är därmed lösta inför utökningen av naturreservatet.

Yttranden

Sammanfattningsvis kan sägas att de yttranden som har kommit in är genomgående positiva till att naturreservatet utökas, och att detta bidrar till utökningen av ett sammanhängande stort skyddat område.

Sveaskog AB (äger delar av marken i naturreservatet, Lerdala 42:1) redovisar att man är positiv till utökningen av naturreservatet. Man konstaterar att naturreservatet får en bättre arrondering och att det binds samman med andra skyddade områden i närheten. Sveaskog är positiva till att skötselplanen öppnar för naturvårdande åtgärder, inklusive bränning. Man bedömer att det kommer att bidra till att bevara och höja naturvärdena på sikt.

Sveaskog vill dock påminna om det avtal som finns mellan Sveaskog AB och Naturvårdsverket från den 13 juni 2008 och som berör Sveaskogs fastighet Lerdala 42:1. Enligt detta avtal ska eventuellt virke och avverkningsrester som faller ut vid skötselåtgärder tillfalla Sveaskog. Man anser att denna information bör skrivas in i beslutet, förslagsvis under rubriken upplysningar på samma sätt som i det gällande beslutet från den 21 december 2009.

Länsstyrelsens kommentar: Avtalet mellan Sveaskog AB och Naturvårdsverket från den 13 juni 2008 gäller. Det innebär att eventuellt virke och avverkningsrester som faller ut vid skötselåtgärder på fastigheten Lerdala 42:1, tillfaller Sveaskog.

Det var ett förbiseende från Länsstyrelsens sida att inte redovisa detta i det förslag till beslut som skickades på remiss. Länsstyrelsen rättar detta i enlighet med Sveaskogs förslag. Under rubriken "Upplysningar" redovisas nu samma information beträffande gagnvirke som i beslutet från den 21 december 2009.

Svenska kraftnät redovisar att man har en 40 kV-ledning som går genom området och i delar utgör gräns till naturreservatet. Ledningen är viktig för landets energiförsörjning. Svenska kraftnät påtalar vikten av att anläggningen även i framtiden kan förvaltas, repareras och underhållas, inkl. ombyggnation, enligt de krav och riktlinjer som gäller för elnätsverksamhet.

Ledningsrätten innebär att man har rätt att i skogsgata röja befintlig vegetation samt inom annat sidoområde (cirka 10 meter), fälla för ledningen hinderliga och farliga träd. Svenska kraftnät påtalar att man även fortsättningsvis behöver underhålla kraftledningen utan att söka dispens från reservatsföreskrifterna. Man redovisar även att maskiner för avverkning och röjning måste få användas inom naturreservatet.

Svenska kraftnät föreslår att undantagen från föreskrifterna förtydligas enligt följande:

”Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för drift, underhåll, reparation och ombyggnation av kraftledningen inom ramen för befintlig koncession samt breddning av kraftledningsgata enligt gällande ledningsrätt, servitut eller nyttjanderätt, inklusive nödvändiga avverkningar i kraftledningsgata och sidområde samt de nödvändiga transporter som krävs för arbetet.”

I yttrandet nämns även att informationsskyltar för naturreservatet inte bör placeras närmare än 20 meter från kraftledningen om någon elinstallation för skylten är aktuell. Samt att Svenska kraftnät skall rådfrågas inför ev. markarbeten inom kraftledningsgatan.

Svenska kraftnät påtalar även att naturvårdsbränning inte får ske fram till en begränsningslinje av 20 meter från kraftledningen, samt vad som i övrigt bör iakttas ur säkerhetssynpunkt vid naturvårdsbränning.

Svenska kraftnät ber även Länsstyrelsen att justera naturreservatets nord-östra gräns på så sätt att skogsgatans sidområde inte omfattas av naturreservatet.

Länsstyrelsens kommentar: Länsstyrelsen delar bedömningen att Svenska kraftnäts ledning i området är viktig för landets energiförsörjning. Denna, och andra ledningar i området, måste kunna förvaltas, repareras och underhållas enligt de krav och riktlinjer som gäller för elnätsverksamhet. I det förslag till beslut med föreskrifter som har skickats på remiss finns ett stycke (undantag från föreskrifterna) som berör frågan om underhåll av ledningar. Länsstyrelsen har tagit del av Svenska kraftnäts förslag till skrivning beträffande undantag från föreskrifterna (citeras ovan). Länsstyrelsen tycker att förtydligandet är bra och har därför justerat undantaget från föreskrifterna i enlighet med Svenska kraftnäts förslag.

När det gäller informationsskyltar för naturreservatet kommer dessa inte att förse med någon elinstallation, varför frågan om säkerhetsavstånd inte är aktuell.

Några markarbeten i anslutning till kraftledningen planeras inte inom ramen för förvaltningen av naturreservatet.

Frågan om naturvårdsbränning finns även beskriven i den skötselplan som är en bilaga till beslutet. Inför kommande naturvårdsbränningar inom naturreservatet kommer en särskild ”bränningsplan” att upprättas inför varje enskild naturvårdsbränning. Svenska kraftnäts information om begränsningslinjer m.m. i anslutning till kraftledningen kommer att beaktas i bränningsplanerna. Svenska kraftnät ska informeras i de fall naturvårdsbränning planeras i anslutning till kraftledningen.

Svenska kraftnät framför att reservatsgränsen ska justeras i den nordöstra delen av området så att skogsgatans så kallade sidoområde inte ingår i naturreservatet. Länsstyrelsens bedömning är att det inte är motiverat att justera reservatsgränsen i denna del. Arronderingsmässigt utgör gränsen mellan skogsgatan (röjt område) och sidoområdet (skog) en bra gräns för naturreservatet. Enligt ovan framgår att innehavaren av ledningsrätten även fortsättningsvis har rätt att fälla för ledningen hinderliga och farliga träd inom sidoområdet. Även när sidoområdet ligger inom naturreservatet.

Länsstyrelsen kan heller inte se någon större praktisk nytta av att lägga reservatsgränsen utanför sidoområdet eftersom en del av kraftledningen i annan del av området ändå går genom naturreservatet. Det kan även tilläggas att fastighetsbildning har skett under reservatsprocessen vilken innebär att den nybildade fastigheten Lerdala 57:1 (ägs av Naturvårdsverket/staten) i delar har sin gräns där sidoområdet börjar.

Klyftamons vägsamfällighetsförening har yttrat sig i ärendet som väghållare för den väg som går genom naturreservatet direkt norr om Stora Bjursjön, mellan Sparresäter och Holmestad. Vägsamfälligheten redovisar i sitt yttrande vilket ansvar man har för underhåll av vägen. Underhållet finansieras med hjälp av statliga och kommunala bidrag samt med utdebitering på andelsägarna.

Vägsamfälligheten konstaterar att förutsättningarna för nyttjandet av vägen ändras i och med att delar av området blir naturreservat.

Vägsamfälligheten tar upp att "myndigheterna" i samband med bildande av naturreservat inte ska nyttja vägarna utan att betala till vägkostnaderna. Vägsamfälligheten konstaterar även att man i tidigare skrivelser till Länsstyrelsen, 2017-03-28 och 2018-03-20, har påtalat att frågan om fördelning av kostnader m.m. måste lösas. Vägsamfälligheten föreslår att Länsstyrelsen/Naturvårdsverket (staten) upprättar civilrättsliga avtal där berörda fastigheters andelstal fördelas mellan parterna.

Länsstyrelsens kommentar: Länsstyrelsen instämmer i allt väsentligt i det vägsamfälligheten redovisar om att förutsättningarna för kostnadsfördelning m.m. ändras mellan berörda fastigheter och andra nyttjaderättshavare när ett naturreservat bildas.

Länsstyrelsen kan även konstatera att det sedan tidigare finns flera befintliga naturreservat i området (Klyftamon, Borgehall och Sparresäter). Tillsammans med att naturreservatet Stora Bjursjön nu utökas innebär det sammantaget att det finns all anledning att se över frågan om andelstal, kostnadsfördelning m.m.

Länsstyrelsen ser det som en självklarhet att staten, i egenskap av såväl fastighetsägare som förvaltare av flera naturreservat i området, ska ta "sin del"

av ansvaret för andelstal och kostnadsfördelning. Det finns olika sätt att reglera denna fråga. Fortsatta kontakter mellan Länsstyrelsen och vägsamfälligheten m.fl. vår visa hur frågan ska lösas.

Skogsstyrelsen har inget att erinra mot att naturreservatet utökas, att föreskrifterna revideras och att en ny skötselplan fastställs. Skogsstyrelsen ser positivt på att naturreservatet utökas för att långsiktigt skydda, förstärka och utveckla områdets unika naturvärden.

Sveriges geologiska undersökning (SGU) avstår från att yttra sig i ärendet.

Skövde kommun ser positivt på förslaget att utöka naturreservatet. Kommunen ser ett värde i att stora sammanhängande skogsområden skyddas. Kommunen påtalar att det är viktigt att Klyftamons vägsamfällighetsförnings synpunkter beaktas.

Kommunen konstaterar att förslaget inte är i konflikt med översiktsplanen eller annan planerad verksamhet.

Skövde kommun ser positivt på att tillgängligheten förbättras genom att bland annat parkeringsplatser ska anläggas.

Kommun tar även upp att risken för storskaliga angrepp av granbarkborre bör beaktas i skötselplanen.

Länsstyrelsens kommentar: De synpunkter som Klyftamons vägsamfällighetsförening har framfört har Länsstyrelsen beaktat och kommenterat (se ovan).

När det gäller hanteringen av skadeinsekter, t.ex. angrepp från granbarkborre, är syfte och föreskrifter för naturreservatet samt skötselplanen styrande för vilka ev. åtgärder som kan vidtas.

Naturvårdsverket meddelar, i samråd med Skogsstyrelsen, vägledning för hur frågan om skadeinsekter bör hanteras av Länsstyrelsen som är förvaltare av naturreservatet. Uppdaterade vägledningar för detta har meddelats av Naturvårdsverket under 2018 och 2019.

Beslutet och skötselplanen följer dessa vägledningar. Under rubriken "Upplysningar (se nedan) framgår även att skogsvårdslagens bestämmelser inte gäller inom naturreservat.

Miljönämnden i Östra Skaraborg har ingen synpunkter med anledning av utökningen av naturreservatet.

OK Klyftamo redovisar att de har tagit fram en orienteringskarta över området. Ett av syftena med föreningens verksamhet är ett aktivt friluftsliv för personer i alla åldrar. Man anser att det sammanfaller med det som har angivits som syfte med naturreservatet.

Man anser att tidigare tävlingsarrangemang i området inte har gett några skador på naturmiljön.

I Länsstyrelsens förslag till föreskrifter anges att det är förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd anordna idrottstävlingar, läger eller andra arrangemang för fler än 200 personer”.

Det är enligt föreningen inte aktuellt med att lägga en samlingsplats/arena inom naturreservatet med ett deltagarantal över 200 personer. Men föreningen anger att det kommer att vara starkt begränsande för deras verksamhet om det innebär en deltagargräns på fler än 200 personer.

Länsstyrelsens kommentar: Föreskriften om att det krävs tillstånd för att anordna idrottstävlingar, läger eller andra arrangemang för fler än 200 personer som nyttjar området omfattar i praktiken många olika typer av verksamheter. Inte enbart orienteringstävlingar.

Att det krävs tillstånd för arrangemang för fler än 200 personer ska inte tolkas så att det sätts en maximal gräns till 200 deltagare. Föreskriften syftar istället till att Länsstyrelsen i tid och rum (årstid och plats) ska ha möjlighet att styra större arrangemang så att risken för störningar på djur- och växtliv kan begränsas.

Länsstyrelsen bedömer att det är motiverat att ha en föreskrift som innebär att tillstånd måste sökas för arrangemang med fler än 200 deltagare inom naturreservatet. Länsstyrelsen kan även konstatera att en föreskrift med liknande innebörd finns för det angränsande naturreservatet Klyftamon.

Klyftamons Jaktvårdsområde har via Anders Fröidstedt yttrat sig. Sammanfattningsvis anser man att det är bra att naturreservatet utökas, och att området är värdefullt för det rörliga friluftslivet. Man anser att vägen mellan Stora Bjursjön och Lilla Bjursjön inte behöver hållas öppen för ”allmänheten”. Men man föreslår att vägen inte bör stängas av för trafik med stenblock, eftersom detta skulle försvåra för utryckningsfordon. Det skulle även försvåra ev. transporter av fäلت vilt. Om ett behov av avstängning uppstår föreslår man istället att en bom sätts upp, dit de som behöver ha tillträde får nyckel/kod.

När det gäller bad- och grillplatsen vid norra delen av Stora Bjursjön så anser man att väg och parkering inte bör ställas i ordning ända fram till bad- och grillplatsen (i naturreservatet). Som det är idag så parkerar de flesta besökare uppe vid den större grusvägen mellan Sparresäter och Holmestad och går ca. 250 meter ner till badet. Det fungerar enligt uppgift bra. De bedömer att risken för ökad störning i form av ”festande”, buller, nedskräpning m.m. ökar om vägen ända fram till badplatsen ställs i ordning.

När det gäller förslagen om att genomföra naturvårdsbränning så påtalar man att detta måste ske på ett säkert sätt. Så att elden inte riskerar att sprida

sig till omkringliggande skogar. Man säger även att det kan finnas "andra metoder" än bränning för långsiktigt utveckla naturvärdena i området.

I sitt yttrande redovisar man vidare att man tycker att förslaget om att iordningställa en något större parkering strax öster om det f.d. sågverket är bra.

Länsstyrelsens kommentar: När det gäller vägen mellan Stora Bjursjön och Lilla Bjursjön så har Länsstyrelsen tagit till sig av synpunkten om att vägen inte bör stängas av med stenblock eller liknande. Även om vägen inte kommer att vara tillgänglig för besökare (allmänheten) så är det rimligt att exempelvis utryckningsfordon, jaktlaget och andra sakägare kan nyttja vägen för särskilda ändamål. Dock kommer vägens status tillsvidare att vara enkel. Beslut och skötselplan har därför ändrats i denna del.

När det gäller iordningställande av väg och parkeringsplats i anslutning till bad- och grillplatsen delar Länsstyrelsen uppfattningen om att platsen bör vara så ostörd som möjligt. För att ge besökare en fin vildmarkskänsla. Länsstyrelsen bedömer att nuvarande lösning, där besökarna parkerar i anslutning till vägen mellan Sparresäter och Holmestad, tillsvidare fungerar väl. Om det i framtiden visar sig nödvändigt finns det möjlighet anlägga en P-plats i naturreservatet, strax norr om badplatsen (enligt karta i bilaga 1). Den äldre väg (ca 250 meter) som leder fram till badplatsens behöver då också iordningställas. Länsstyrelsen kommer dock tillsvidare inte att prioritera iordningställande av en ny P-plats där.

När det gäller förslagen om att genomföra naturvårdsbränningar i området så är det Länsstyrelsens bedömning att detta på ett påtagligt sätt kommer att bevara och utveckla områdets naturvärden. Det är förvaltaren av naturreservatet (staten) som är ansvarig för att naturvårdsbränningar genomförs på ett säkert sätt och som inte skadar angränsande skog. Mer information om naturvårdsbränning finns i skötselplanen.

Claes Hellner har instämt i yttrandet från Klyftamons Jaktvårdsområde.

Länsstyrelsens kommentar: Se ovan.

Skaraborgs Naturskyddsförening är positiv till att naturreservatet utökas och skötselplanen revideras. Man hänvisar även till att man ställer sig bakom en del synpunkter som Skövde Naturskyddsförening har redovisat.

Länsstyrelsens kommentar: Se nedan.

Skövde Naturskyddsförening, Västergötlands Botaniska Förening och Västgötabergens Svampklubb har lämnat ett gemensamt yttrande. Föreningarna är mycket positiva till att naturreservatet utökas och att skogen i stort lämnas till fri utveckling. Man är också i princip positiv till att vissa områden ska naturvårdsbrännas. Föreningarna tycker dock inte att alla av de föreslagna skötselområdena ska naturvårdsbrännas. I några områden börjar

nya naturvärden utvecklas, knutna till äldre aspar och granar. I en del områden finns också rikligt med lågor.

Föreningarna föreslår att skötselområdena 1:1, 1:7, 1:8 och 1:13 inte ska naturvårdsbrännas, eftersom de bland annat innehåller en stor andel gran.

Föreningarna framför även att grusvägen mellan Stora Bjursjön och Lilla Bjursjön, fram till naturreservatet Klyftamon, bör hållas öppen för biltrafik. Så att äldre personer kan ta sig långt in i vildmarksområdet.

Man anser även att vägkanterna bör skötas med slätter för att gynna en del ängsväxter.

Länsstyrelsens kommentar: Det kan konstateras att föreningarna i princip är positiva till att naturvårdsbränningar genomförs i naturreservatet. Enligt Länsstyrelsens bedömning är det till stor del den historiska brandhistoriken som ligger till grund för naturvärdena i området. Den äldre asp som förekommer i naturreservatet är delvis ett resultat av tidigare bränder i området.

I beskrivningen i skötselplanen för skötselområdena 1:1, 1:7, 1:8 och 1:13 framgår att vissa delytor kan undantas från bränning, att blötläggning kan ske av lågor med rödlistade arter m.m. Detta kommer att beskrivas på detaljnivå i de brandplaner som kommer att upprättas inför varje enskild naturvårdsbränning. I praktiken innebär det att hela skötselområdet inte kommer att brännas vid ett enskilt tillfälle och/eller att brandens intensitet kan varieras.

Länsstyrelsens bedömning är att det ur naturvårdssynpunkt inte är motiverat helt undanta ovanstående skötselområden från naturvårdsbränning.

När det gäller skogsbilvägen mellan Stora Bjursjön och Lilla Bjursjön, fram till naturreservatet Klyftamon, se även Länsstyrelsens kommentarer ovan. Länsstyrelsen anser att ett av områdets stora värden för det rörliga friluftslivet är att det är ett förhållandevis ostört och stort vildmarksområde. Av just detta skäl bör biltrafik m.m. i naturreservatet begränsas. Terrängen i naturreservaten Stora Bjursjön respektive Klyftamon, är också förhållandevis "svårgången". Det är därför rimligt att besökare får parkera i anslutning till naturreservatens yttergränser och vandra in området.

Ur förvaltningssynpunkt är det också svårt att motivera kostnaden för att underhålla grusvägen så att det kan göras tillgänglig för allmänheten.

Vad det gäller synpunkten om slätter av vägkanterna längs grusvägen för att gynna ängsväxter, så är det Länsstyrelsens bedömning dessa naturvärden inte är så höga, i detta skogliga naturreservat, att det är motiverat med återkommande slätter.

Länsstyrelsens bedömning och motivering

Beskrivning av naturreservatet

En mer utförlig beskrivning av området lämnas i skötselplanen.

Naturreservat Stora Bjursjön ligger ca 1 km väster om sjön Långens södra del och drygt 1,6 km nordväst om Lerdala. Det utgörs av ett sammanhängande barrskogsområde på knappt 160 ha samt de oligotrofa sjöarna Stora och Lilla Bjursjön. Området gränsar i sydväst till Klyftamons naturreservat samt i öster till Borgehalls naturreservat och ett biotopskyddsområde. Tillsammans bildar dessa områdesskydd ett sammanhängande vildmarksområde, med en areal på över 600 ha. Vilket är relativt stort för att vara i sydvästra Sverige. Genom sin storlek och vildmarkskaraktär har området även ett högt värde för det rörliga friluftslivet.

Naturreservatets topografi är varierad med gott om höjder, sänkor, randryggar och blockmarker som har bildats efter tappningen av Baltiska issjön. Detta har gett upphov till en varierad hydrologi och vegetation med hållmarkstallskogar i högre terräng samt barrbland- och granskogar i blockrika sluttningar och sänkor.

Det äldre trädskiktet i de gamla skogsbestånden är oftast omkring 130-140 år, men även äldre tallar förekommer sparsamt. I norr finns en ca 100-årig barrblandskog som bär tydliga spår av skogsbete med små gläntor och inslag av gammal lind och mulmekar. De gamla skogarna är flerskiktade och luckiga med gott om död ved i olika nedbrytningsstadier.

Det finns en brandhistorik i området. Stora skogsbränder ägde, enligt uppgift, rum på Klyftamon 1808 och under 1870-talet, då en stor del av Klyftamon brann. I naturreservatet Stora Bjursjön har den brandgynnade svedjenävan noterats och i Klyftamons naturreservat finns flera brandgynnade lavar på bränd tallved.

I naturreservatet finns några bestånd med ung eller medelålders före detta produktionsskog.

Stora och Lilla Bjursjön är oligotrofa (näringsfattiga) sjöar. Förekommande fisk i sjöarna är bl.a. gädda, abborre och mört. I Stora Bjursjöns norra del finns en fin badplats med en liten sandstrand. Sjöarna är relativt orörda vilket bidrar till vildmarkskänslan i området.

Vid Kristinedamm, i naturreservatets sydöstra del, finns rester av en bosättning samt stenkonstruktioner från utvinning av vattenkraft.

Bjur betyder på bäver på fornsvenska. Namnen Stora och Lilla Bjursjön innebär med andra ord "Stora och Lilla Bäckersjön". Under de senaste decennierna har bävern återkommit till området och bidrar med naturlig dynamik till att utveckla skogens naturvärden.

I naturreservatet finns idag ingen bebyggelse eller anläggningar.

Vägar

Direkt norr om sjön Stora Bjursjön går en väg mellan Sparresäter och Holmestad. En vägsamfällighet har ansvar för skötsel och underhåll av vägen, som inte begränsas av föreskrifterna för naturreservatet. I södra delen av naturreservatet finns en mindre väg med nyttjanderätt för fastigheten Lerdala 42:6 (Sjökärr). Även denna väg får skötas och underhållas utan hinder av föreskrifterna.

Från östra delen av naturreservatet och västerut mellan Stora Bjursjön och Lilla Bjursjön finns en befintlig skogsbilväg med en vändplan väster om Lilla Bjursjön. Bildandet av naturreservat innebär att skogsbruk inte längre kommer att bedrivas i området. Behovet av att underhålla denna skogsbilväg minskar därmed. Ett visst behov finns dock för förvaltaren av naturreservatet att kunna nyttja denna väg med arbetsfordon i samband skötselåtgärder, tillsyn m.m.

När det gäller tillgänglighet för besökare till området är det Länsstyrelsens bedömning att denna väg inte bör underhållas på ett sådant sätt att man kan hänvisa besökare till att använda denna väg för trafik med motorfordon. Vägen kan istället med fördel fortsättningsvis nyttjas som vandringled inom naturreservatet och fram till Naturreservatet Klyftamon. Detta stärker även "vildmarkskänslan" i området.

Skogsbilvägen kan tillsvidare även nyttjas för skötsel och tillsyn av naturreservatet. Vägen kan tillsvidare även nyttjas av utryckningsfordon, Klyftamons jaktvårdsområde (för transport av fålt vilt) Svenska kraftnät och andra sakägare. Om det visar sig nödvändigt har förvaltaren möjlighet att stänga av vägen med en bom, från den punkt längs naturreservatets östra gräns där vägen helt ligger inom naturreservatet.

Motivering av beslutet

Naturreservatet hyser höga biologiska bevarandevärden, främst på grund av områdets fina naturskogar med gamla träd och bitvis rikligt med död ved. Att området arealmässigt binder flera befintliga skyddade områden bidrar också till skyddsvärdet.

Föreskrifterna i naturreservatet är till för att bevara och utveckla skogsmiljöernas, våtmarkernas och sjöarnas naturvärden, och de upplevelsevärden som är knutna till dessa. Föreskrifterna innebär att skogsbruk inte längre får bedrivas i området samt att olika typer av exploatering förbjuds.

Konsekvensutredning

I enlighet med vad som sägs i 4 och 5 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning, bedömer Länsstyrelsen att de föreslagna

ordningsföreskrifterna enligt 7 kap. 30 § MB innebär så begränsade kostnadmässiga och andra konsekvenser att det saknas skäl för konsekvensutredning av regelgivning.

Beslutets förenlighet med riksintressen, planer och områdesbestämmelser.

Internationell betydelse

Klyftamons naturreservat, som ligger nära Stora Bjursjöns naturreservat, ingår i det europeiska nätverket av skyddade områden, Natura 2000, art- och habitatsdirektivet.

Stora Bjursjön ingår i samma vildmarksområde, med likartade naturtyper som i Klyftamon. Naturvärdena i Natura 2000 området kommer därmed att långsiktigt stärkas.

Riksintressen m.m.

Klyftamons naturreservat ligger inom riksintresse för naturvården Klyftamon - St. Gåsenmossen (NRO14073), samt utgör ett s.k. Stort opåverkat område. (110Timmersdala Rapport 1998:21 "Analys av stora opåverkade områden - Västra Götalands län"). Även i detta avseende kommer Stora Bjursjön att långsiktigt förstärka områdets naturvärden.

Kommunal Översiktsplan

Kommunfullmäktige i Skövde kommun fastställde gällande översiktsplan i juni 2012. I sin översiktsplan redovisar Skövde kommun de naturvärden som finns vid Stora Bjursjön och Klyftamon. Områdena ingår i översiktsplanen i "Stora opåverkade områden/Tysta områden". I gällande översiktsplan, och i Vindkraftsplanen (tematiskt tillägg till ÖP) finns det inga beskrivningar eller utredningsförslag om ändrad markanvändning för exploatering eller liknande som berör naturreservatet Stora Bjursjön.

Länsstyrelsen bedömning är att förslaget om utökning av naturreservatet Stora Bjursjön, utgör en förstärkning kommunens intentioner i området, och att naturreservatsbildningen inte innebär någon motsättning i förhållande till kommunens översiktsplan.

Miljömål

Naturreservatet utgör ett led i arbetet med att uppnå de av riksdagen antagna miljömålen *Myllrande våtmarker, Levande sjöar och vattendrag, Levande skogar*, samt *Ett rikt växt och djurliv*.

Intresseprövning

Med hänsyn till områdets värden och naturreservatets syften kommer pågående mark- och vattenanvändning att avsevärt försvåras. Länsstyrelsen bedömer att områdets värden bäst ges ett långsiktigt skydd genom bildande av naturreservat. Föreskrifterna är anpassade till naturreservatets syften och värden. De är främst avsedda att begränsa skador på mark och vatten samt

växt- och djurliv. Vid en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen i enlighet med 7 kap. 25 § miljöbalken finner Länsstyrelsen att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Hushållningsbestämmelser

Naturreservatsbildningen är förenlig med hushållningsbestämmelserna för mark- och vattenområden enligt 3 och 4 kap. miljöbalken och med den för området gällande översiktsplanen.

Upplysningar

Dispens från föreskrifterna m.m.

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen medge dispens från föreskrifterna för naturreservatet. Dispens får dock inte lämnas för åtgärder som strider mot syftet med naturreservatet. Om det finns synnerliga skäl får Länsstyrelsen helt eller delvis upphäva beslutet om naturreservatet (7 kap. 7 § miljöbalken).

Gagnvirke

Områdets skötsel innebär i princip fri utveckling. Visst uttag av virke kan dock komma att ske t.ex. av vindfällan som faller över vägar eller liknande. Normalt bör detta virke lämnas kvar i området. I den mån virke tas ut vid dessa begränsade skötselåtgärder på fastigheten Lerdala 42:1, ska allt virkessortiment inkl. grenar och toppar (GROT) tillfalla Sveaskog i enlighet med överenskommelse mellan Naturvårdsverket och Sveaskog AB den 13 juni 2008. I den händelse att Sveaskog avyttrar sitt markinnehav tillfaller virkessortimenten istället förvaltaren.

Skogsvårdslagen

Genom beslutet om naturreservat följer att skogsvårdslagens bestämmelser upphör att gälla, i hela naturreservatet, enligt A Föreskrifterna, (se 4 § Skogsvårdslagen (SFS 1979:429).

Därmed har markägaren inte längre något ansvar enligt 29 § skogsvårdslagen för att bekämpa eller förebygga insektshärjning i skog.

Annan lagstiftning gäller som vanligt

Vid sidan av föreskrifterna för naturreservatet gäller annan lagstiftning som vanligt, t.ex. följande:

- Miljöbalkens bestämmelser om Natura 2000, strandskydd, generella biotopskydd, vattenverksamhet och artskydd
- Fridlysningsbestämmelser i artskyddsförordningen

- Fiskebestämmelser i Havs- och vattenmyndighetens författningssamling
- Terrängkörningslagen och terrängkörningsförordningen
- Kulturmiljölagen
- Jaktlagstiftningen

Naturresevatets gränser

Naturresevatets gränser sammanfaller delvis med befintliga fastighetsgränser, se bilaga 1. Även efter justeringar av sådana fastighetsgränser i kartan, t.ex. efter fastighetsbestämning eller inmätning av gräns, ska resevatetsgränsen anses följa fastighetsgräns i berörd del.

Förvaltare och förvaltningsuppgifter

- Förvaltare är Länsstyrelsen i Västra Götalands län. Förvaltningen ska ske i samverkan med Sveaskog AB.
- Naturresevatets gränser märks ut i terrängen genom förvaltarens försorg enligt anvisningar av Naturvårdsverket.
- Förvaltningen bedrivs enligt den skötselplan som fastställts av Länsstyrelsen. Skötselplanen ska ligga till grund för naturresevatets skötsel och ska vid behov revideras.

Kungörelse

Beslutet ska kungöras i länets författningssamling och i ortstidningarna Skaraborgsbygden och Skaraborgs Allehanda (SLA).

Föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken, för utökningen av naturresevatet, träder i kraft den dag som framgår av kungörelsen i Länsstyrelsens författningssamling och gäller omedelbart även om de överklagas.

I detta ärende har länsöverdirektör Lisbeth Schultze beslutat. Naturvårds- handläggare Örjan Nilsson har varit föredragande. I handläggningen har också deltagit avdelningschef Sven Swedberg, enhetschef Johan Jannert, länsarkitekt Mehdi Vaziri, vattenvårdshandläggare Pia Frid och länsjurist Anna Roslund.

Detta beslut har bekräftats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Lisbeth Schultze

Örjan Nilsson

Så här överklagar du Länsstyrelsens beslut

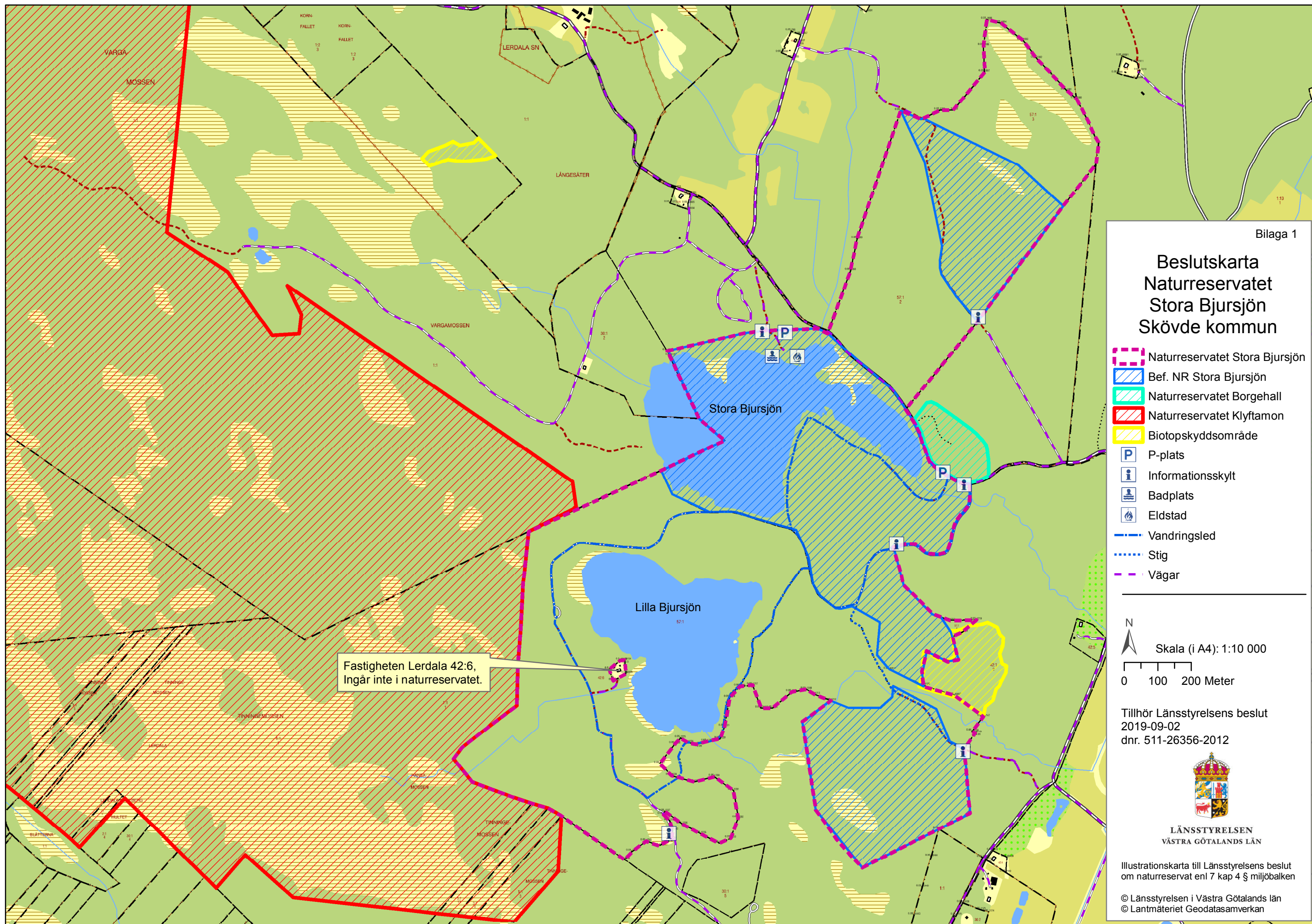
Länsstyrelsens beslut kan överklagas hos regeringen. **Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till Länsstyrelsen.** Länsstyrelsens e-postadress är vastragotaland@lansstyrelsen.se. Skickar du med vanlig post är adressen Länsstyrelsen i Västra Götalands län, 403 40 Göteborg.

Har överklagandet kommit in i rätt tid överlämnar Länsstyrelsen överklagandet och handlingarna till regeringen.

Överklagandet ska ha kommit in till Länsstyrelsen **inom tre veckor** från den dag du fick del av beslutet. Är du osäker på när tiden går ut kan du kontakta Länsstyrelsen.

Överklagandet ska vara skriftligt. I skrivelsen ska du ange

- ditt namn, adress, telefonnummer och eventuell e-postadress,
- vilket beslut du överklagar, till exempel genom att ange beslutsdatum och ärendets diarienummer, samt
- hur du anser att Länsstyrelsens beslut ska ändras och varför det ska ändras.

Bilaga 1

Beslutskarta Naturreservatet Stora Bjursjön Skövde kommun

- Naturreservatet Stora Bjursjön
- Bef. NR Stora Bjursjön
- Naturreservatet Borgehall
- Naturreservatet Klyftamon
- Biotopskyddsområde
- P-plats
- Informationsskylt
- Badplats
- Eldstad
- Vandringsled
- Stig
- Vägar

Skala (i A4): 1:10 000

0 100 200 Meter

Tillhör Länsstyrelsens beslut
2019-09-02
dnr. 511-26356-2012

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Illustrationskarta till Länsstyrelsens beslut
om naturreservat enl 7 kap 4 § miljöbalken

© Länsstyrelsen i Västra Götalands län
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

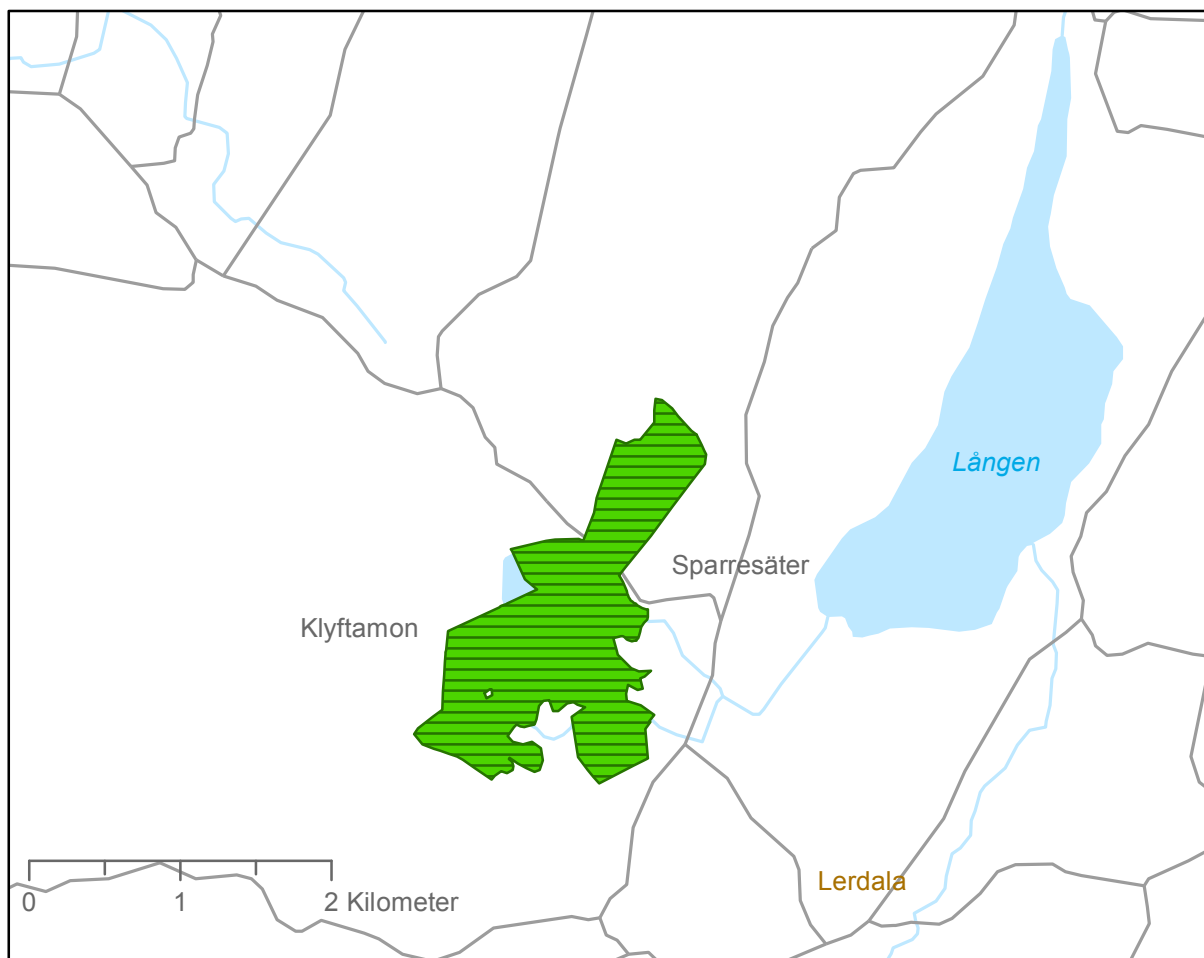
Bilaga 2

Dnr 511-26356-2012

Beslut 2019-09-02

ÖVERSIKT SKARTA

Naturreservatet Stora Bjursjön Skövde kommun

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Naturavdelningen
Johan Dahlberg
010-224 55 57

Skötselplan
2019-09-02

Bilaga 3
Diarienummer
511-26356-2012

Sida
1(29)

Skötselplan för naturreservatet Stora Bjursjön i Skövde kommun

Naturreservatet Stora Bjursjön

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Sammanfattning	3
1.1 Syfte.....	3
1.2 Fakta om området och dess skötsel	4
2. Beskrivning av området	4
2.1 Uppgifter	4
2.2 Allmän beskrivning av området	4
2.3 Mark- och vattenanvändning – då och nu	6
2.4 Bevarandevärden.....	6
2.4.1 Biologiska bevarandevärden.....	6
2.4.2 Geovetenskapliga bevarandevärden	7
2.4.3 Kulturhistoriska bevarandevärden	9
2.4.4 Friluftslivsvärden	9
2.5 Övrig bebyggelse och anläggningar.....	9
3. Skötsel och bevarandemål.....	11
3.1 Indelning av skötselområden.....	11
3.2 Bevarandemål.....	11
3.3 Allmänt om skötseln	11
3.4 Konsekvenser av klimatförändringar	11
3.5 Skötselområden med mål och åtgärder	12
3.6 Bevarandemål för arter.....	20
3.7 Forn- och kulturmiljövård	21
4. Friluftsliv.....	21
5. Gränsmarkering.....	22
6. Uppföljning	23
6.1 Dokumentation av skötselåtgärder	23
6.2 Bevarandemål och gynnsamt tillstånd	23
6.3 Revidering av skötselplanen	23
7. Planerad förvaltning	23
8. Referenser	24
Bilaga 1	26
Tabell Arter	26
Tabell Naturtyper	29
Tabell Natura2000 habitattyper.....	29

BILAGOR

- Bilaga 1: Tabell arter
 Tabell Naturtyper
 Tabell Natura 2000-typer
- Bilaga 2a: Skötselområden
- Bilaga 2b: Friluftsliv
- Bilaga 2c: Naturtypskarta (befintliga naturtyper)
- Bilaga 2d: Natura 2000-habitatskarta

Skötselplanen är uppdelad i två delar, A och B. Den första delen är en beskrivande del. Där anges bland annat naturreservatets syften och vilka natur- och bevarandevärden som finns i naturreservatet. Den andra delen av skötselplanen beskriver naturreservatets bevarandemål och hur naturreservatet ska skötas.

DEL A – Stora Bjursjön

Skötselplanen beskriver vad som ska göras i naturreservatet, när och hur ofta det ska göras. Den fastställer också vad som är viktigast att göra om reservatsförvaltaren, d.v.s. den som är ansvarig för naturreservatets skötsel, behöver prioritera. Förutom reservatsförvaltaren vänder sig skötselplanen till markägaren och andra intressenter.

1. Sammanfattning

1.1 Syfte

Syftet med naturreservatet är att:

- bevara och utveckla ett stort naturskogsområde med gamla barr- och lövträd samt hydrologiskt opåverkade myrar,
- bevara och gynna en flora och fauna som är knuten till naturskogar med naturliga successioner och en varierad terräng,
- bevara geologiskt värdefulla formationer, med exempelvis randryggar och blockmarker, som bildades när Baltiska issjön tappades och kalspolade området,
- bevara ett stort skogs-myr-sjö-område med vildmarkskaraktär för naturstudier och rörligt friluftsliv.

Syftet ska tryggas genom att:

- merparten av naturreservatets skog lämnas till i huvudsak fri utveckling,
- naturvårdsbränning av skog kan genomföras för att efterlikna brand som naturlig störningsregim,

- naturvårdsinriktad skötsel kan utföras i vissa områden för att stärka samt återskapa naturvärden eller vårda kulturhistoriska lämningar,
- områdets orördhet bibehålls genom att exploateringar och arbetsföretag förhindras,
- friluftslivet stimuleras genom att stigar och parkeringar underhålls, och informationsplatser om områdets naturvärden ordnas.

Naturresevatets syften styr vilka föreskrifter (regler) som gäller i naturresevatet och vilken skötsel som behövs för att syftena med naturresevatet ska kunna uppfyllas.

1.2 Fakta om området och dess skötsel

Området utgörs till större delen av naturskogsartade barrskogar. I dessa dominerar tall på torrare höjder med hållmark samt barrbland- och granskog på sluttningar och i svackor. Utöver den gamla skogen finns inslag av yngre och medelålders granplanteringar samt yngre lövblandade barrplanteringar. Delar av framförallt äldre, men även yngre skogspartier kan naturvårdsbrännas medan andra delar bör lämnas i huvudsak orörda. Vid behov kan lövträd och tall gynnas i vissa delområden genom naturvårdsinriktad röjning, gallring eller ringbarkning. I både norr och söder finns små ytor med myrmark. Stora och Lilla Bjursjön är oligotrofa sjöar med ett förhållandevis näringsfattigt vatten. Både myrmark och sjöar lämnas orörda. Parkeringar iordningsställs och underhålls i anslutning till naturresevatet Borgehall respektive badplatsen vid norra delen av Stora Bjursjön.

2. Beskrivning av området

2.1 Uppgifter

Namn:	Naturresevatet Stora Bjursjön
Beslutsdatum:	2018-xx-xx
Areal:	198,5 ha, varav vatten 36,9 ha
Län:	Västra Götalands län
Kommun:	Skövde
Förvaltare:	Länsstyrelsen i Västra Götalands län
NVR id:	2014939
Ägandeförhållanden:	Staten (via Naturvårdsverket) respektive Sveaskog AB
Typindelning enligt vattendirektivet:	Limnisk ekoregion 6 Sydvest, söder om norrlandgränsen, inom vattendelaren till Västerhavet, under 200 meter över havet.
Vattenförekomst (HID):	Lilla Bjursjön SE648728-137613 (utlopp NW648734-137679) Stora Bjursjön SE648799-137675 (utlopp NW648773-137710)

2.2 Allmän beskrivning av området

Stora Bjursjöns naturresevat ligger ca 1 km väster om sjön Långens södra del och drygt 1,6 km nordväst om Lerdala. Det utgörs av ett sammanhängande barrskogsområde på knappt 160 ha samt de oligotrofa sjöarna Stora och Lilla

Bjursjön. Området gränsar i sydväst till Klyftamons naturreservat samt i öster till Borgehalls naturreservat och ett biotopskyddsområde. Tillsammans bildar dessa områdesskydd ett sammanhängande vildmarksområde med övervägande barrskog med en areal över 600 ha, vilket är relativt stort för att vara i sydvästra Sverige. Barrskogarna i Stora Bjursjön liknar habitatet i Klyftamons naturreservat och kompletterar därmed detta Natura 2000-område. Stora och Lilla Bjursjön har relativt sammanhängande strandskogar som bidrar till vildmarkskänslan i området.

Hällmarkstallskog i Stora Bjursjön

Naturreservatets topografi är varierad med höjdskillnader från omkring 95 meter över havet i sydost till 145 meter över havet i norr. Här finns gott om höjder, sänkor och randryggar (avsatta längs inlandsisens kant). På flera ställen i naturreservatet finns blockmarker som har bildats i samband med tappningen av Baltiska issjön. Detta har gett upphov till en varierad hydrologi och vegetation med hällmarkstallskogar i högre terräng samt barrbland- och granskogar i blockrika sluttningar och sänkor. I sänkorna tillkommer även sumpskogar, små myrar och sjöarnas strandkärr. I flera områden finns branter med små hammare och inslag av talusblock. Med hammare avses de lodräta bergytter som förekommer i sluttningarnas översta partier, medan talusblock med tiden har lossnat från dessa och lagt sig i branterna nedanför. Dessa partier hyser även gamla lövträd såsom asp och ek. Större delen av naturreservatet har ett påtagligt inslag av lövträd, främst björk och asp. Det äldre trädskiktet i de gamla skogsbestånden är oftast omkring 130-140 år, men även äldre tallar förekommer sparsamt. I norr finns en ca 100-årig barrblandskog som bär tydliga spår av skogsbete med små gläntor och inslag av gammal lind och mulmekar. Dessutom finns kjolgranar spridda i naturreservatet vilket visar på att det varit bitvis mer öppet. De gamla skogarna är flerskiktade och luckiga med gott om död ved i olika nedbrytningsstadier.

I naturreservatet finns några bestånd med ung eller medelålders före detta produktionsskog. I sydväst representeras denna av unga och medelålders

granplanteringar. I mellersta och norra delarna förekommer relativt stora områden med ung bland- och triviallövskog. I blandskogarna finns ofta planterade barrträd och rikliga föryngningar av lövträd, främst björk. Gamla överståndare av tall och asp är vanligt i ungskogen öster om Stora Bjursjön.

2.3 Mark- och vattenanvändning – då och nu

Klyftamon är gammal allmänningsskog enligt Västgötalagens allmänningsförteckning från 1300-talet. På 1600-talet övergick skogen i Kronans ägo, men fördelades till socknarna under 1800-talets första hälft. I allmänningarna var det endast tillåtet att ta virke till i första hand allmänna byggnader. På häradskartan från senare hälften av 1800-talet är större delen av området markerat som barrskog. Detta innebär att området har lång kontinuitet som skogsmark och att de äldre skogsbestånden inte har varit föremål för trakthyggesbruk. Vid Krontorp (se avsnitt kap. 3.7) norr om Stora Bjursjön fanns några små åkrar enligt häradskartan. I anslutning till Kristinedamm (se avsnitt 3.7) öster om Lilla Bjursjön fanns också lite åker och öppen mark.

I den luckiga, lövinblandade barrskogen i nordost växer spridda gamla mulmekar, lindar och kjolgranar. Dessa vittnar om att skogsbete tidigare har förekommit i området. Även i södra och mellersta delarna av naturreservatet finns gamla stenmurar, samt spridda ris- och kjolgranar som tyder på ett tidigare skogsbete.

Nedströms Lilla Bjursjön, vid Kristinedamm och längs Stampabäcken, finns resterna av gamla anläggningar där man nyttjade vattenkraft från bäcken.

2.4 Bevarandevärden

2.4.1 Biologiska bevarandevärden

Området har höga naturvärden knutna till gammal, naturskogsartad barrskog. Inslaget av gamla lövträd såsom asp, björk och ek är stort. I naturreservatet finns det gott om död barrved i form av lågor och torrakor i olika nedbrytningsgrader. Barrved i naturreservatet hyser många hotade insekter och vedsvampar. Även på lövved av asp och björk har hotade vedsvampar och insekter observerats. Området har stora topografiska skillnader med torra höjder och fuktiga svackor. På lågor i fuktiga partier, och även på lodytor och större block, finns en värdefull mossflora. Den ganska stora mängden lågor i fuktiga lägen hyser potential för fler sällsynta mossarter än vad som hittills har noterats i området.

Områdets topografiska variation, gamla och luckiga barrskogar samt de två sjöarna gynnar både skogs- och sjöfågel. Ett flertal fåglar som är hotade eller upptagna som Natura 2000-arter har setts bilda par och revir i naturreservatet. Sjöarna, som är relativt näringsfattiga, har varit något påverkade av försurning. Här finns gädda, abborre, mört, gärs m.fl. arter. Storlom ses frekvent i Stora Bjursjön.

Det finns en brandhistorik i området. Stora skogsbränder ägde rum på Klyftamon 1808 och under 1870-talet, då en stor del av Klyftamon brann. På 1990-talet brann ett ca 2 hektar stort område i det intilliggande Klyftamons naturreservat. Sydost om Stora Bjursjön har den brandgynnade svedjenävan noterats och i Klyftamons naturreservat finns flera brandgynnade lavar på bränd tallved. På 1800-talet observerades raggbock vid Sparresäter, och 2011 hittades tallbarkbagge intill Klyftamons östra kant. I både Klyftamons och Stora Bjursjöns naturreservat har spridda, brandstubbar av tall observerats. Dessutom finns det enstaka gamla tallar med övervallade skador som kan vara orsakade av brand (så kallade brandljud),

samt en trolig lövbränna väster om Lilla Bjursjön med gammal asp och björk. Inslaget av gamla lövträd är ganska stort i hela naturreservatet, vilket sannolikt kan förklaras av tidigare störningsregimer i form av exempelvis plockhuggningar och skogsbränder.

I området finns på flera ställen förhållandevis gamla, grova, spärrgreniga tallar. Tillsammans med att området är ostört utgör dessa träd potentiella häckningsmöjligheter för rovfåglar.

Bjur betyder på bäver på fornsvenska. Namnen Stora och Lilla Bjursjön innebär med andra ord "Stora och Lilla Bäcksjön". Under de senaste decennierna har bävern återkommit till området och bidrar med naturlig dynamik till att utveckla skogens naturvärden. Bävern har på senare år fällt en hel del asp och andra lövträd i området. Vid Kristinedamm, nedströms Lilla Bjursjön, har bäverdämmen bildat två våtmarker där granskogen har dött. Även vid Krontorp norr om Stora Bjursjön finns ett bäverdämme.

Stora Bjursjön och Lilla Bjursjön är oligotrofa sjöar (näringsfattiga). Sjöarna är relativt orörda vilket bidrar till vildmarkskänslan i området. Förekommande fisk i sjöarna är bl.a. gädda, abborre och mört. Det finns äldre uppgifter om att flodkräfta förekommer i sjöarna, men det är osäkert om denna finns kvar. I Stora Bjursjöns norra del finns en fin badplats med en liten sandstrand.

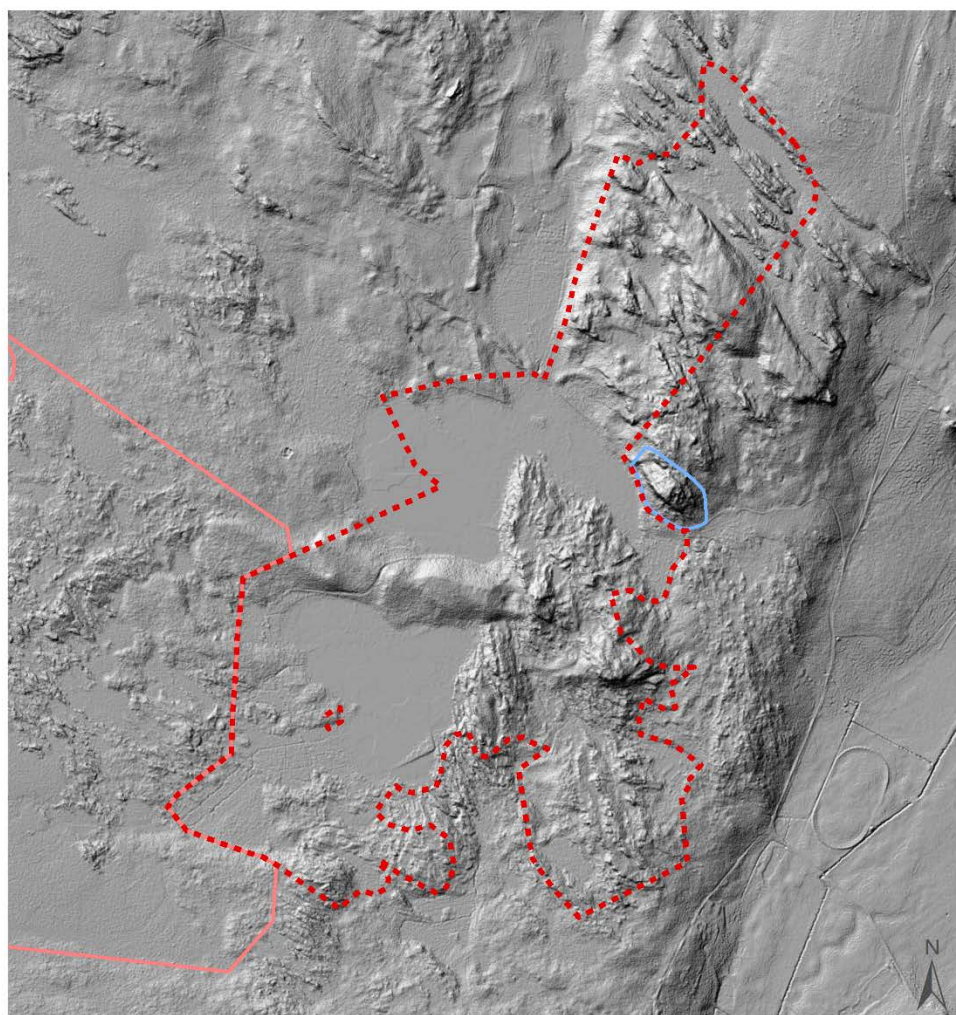

Bäverdämme som har dödat granskog vid Kristinedamm

2.4.2 Geovetenskapliga bevarandevärden

Berggrunden utgörs övervägande av sura gnejsiga bergarter. Jordlagren är mestadels tunna med yttlig berggrund och delvis storblockig terräng, som en följd av Baltiska issjöns tappning för cirka 11 500 år sedan, i samband med inlandsisens avsmältning. I naturreservatet finns även inslag av storblockiga och sandiga moräner, exempelvis längst i sydväst respektive norra delen av naturreservatet.

Mellan sjöarna sträcker sig en moränrygg, en så kallad randrygg, av stort geologiskt värde eftersom den är påverkad av Baltiska issjöns tappning. I området mellan sjöarna finns även sandigt till blockigt isälvssediment, medan nordvästra Stora Bjursjön är kantad av sandigt isälvssediment. I svackor samt väster om Lilla Bjursjön och öster om Stora Bjursjön finns inslag av kärrtorv. Vatten från Baltiska issjön rann söder om Borgehall, via det som idag är Stora och Lilla Bjursjön, och vidare ut över Klyftamon. Från Lilla Bjursjön leder två isälvsrännor ut mot naturreservatet Klyftamon. Sammantaget har naturreservaten Klyftamon, Borgehall och Stora Bjursjön ett stort geovetenskapligt värde för studier kring Baltiska issjöns tappning.

Naturreservat
Borgehall
Klyftamon
Stora Bjursjön

Skala (i A4): 1:15 000
0 200 400 Meter

© Länsstyrelsen i Västra Götalands län
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Höjdmödel (2x2 meter grid) framställd av Lantmäteriet genom flygburen laserscanning. På kartan syns hur Baltiska issjöns tappning för ca 11 500 år sedan har format landskapet. Vattnets forsade västerut söder om Borgehall.

2.4.3 Kulturhistoriska bevarandevärden

I området finns några forn- och kulturlämningar i form av torplämningar, lämningar efter en ångsåg, utvinning av vattenkraft, kolningsgropar, röjningsrösen och ett minnesmärke (se kap. 3.7 och bilaga 2a)

Jordkällare vid Kristinedamm

2.4.4 Friluftslivsvärden

Flera stigar löper söderut från bilvägen och befintlig parkering vid Borgehall. Dessa nyttjas för utflykter, bad, ridning med mera. Vid Stora Bjursjöns norra strand finns en bad- och grillplats. Klättring förekommer i begränsad omfattning på vissa block och lodytor i områdets östra del. Naturreservatet Stora Bjursjön är värdefullt för det rörliga friluftslivet. Naturreservaten Stora Bjursjön, Klyftamon och Borgehall utgör ett, för sydvästra Sverige, stort område med relativt ostörd natur.

2.5 Övrig bebyggelse och anläggningar

Naturreservatet genomkorsas av två större kraftledningar och en bilväg mellan Sparresäter och Holmestad, Klyftamon ga:1. Bilvägen förvaltas av Klyftamons vägsamfällighet.

Någon bebyggelse finns inte i naturreservatet. Sydväst om Lilla Bjursjön finns fastigheten Lerdala 42:6 (enskild ägo), med ett äldre torp som idag nyttjas som fritidshus. Fastigheten ingår inte i naturreservatet.

Fram mot fastigheten Lerdala 42:6 finns en mindre väg från sydost. Där vägen övergår i vandringsled finns en liten parkeringsplats. Fastigheten Lerdala 42:6, har nyttjanderätt för denna väg och parkeringsplats.

Från östra delen av naturreservatet och västerut mellan Stora Bjursjön och Lilla Bjursjön finns en befintlig skogsbilväg med en vändplan väster om Lilla Bjursjön.

Bildandet av naturreservat innebär att skogsbruk inte längre kommer att bedrivas i området. Behovet av att underhålla denna skogsbilväg minskar därmed. Ett visst behov finns dock för förvaltaren av naturreservatet att kunna nyttja denna väg med arbetsfordon i samband skötselåtgärder, tillsyn m.m.

Från östra delen av naturreservatet och västerut mellan Stora Bjursjön och Lilla Bjursjön finns en befintlig skogsbilväg med en vändplan väster om Lilla Bjursjön. Bildandet av naturreservat innebär att skogsbruk inte längre kommer att bedrivas i området. Behovet av att underhålla denna skogsbilväg minskar därmed. Ett visst behov finns dock för förvaltaren av naturreservatet att kunna nyttja denna väg med arbetsfordon i samband skötselåtgärder, tillsyn m.m.

När det gäller tillgänglighet för besökare till området är det Länsstyrelsens bedömning att denna väg inte bör underhållas på ett sådant sätt att man kan hänvisa besökare till att använda denna väg för trafik med motorfordon. Vägen kan istället med fördel fortsättningsvis nyttjas som vandringlead inom naturreservatet och fram till Naturreservatet Klyftamon. Detta stärker även "vildmarkskänslan" i området.

Skogsbilvägen kan tillsvidare även nyttjas för skötsel och tillsyn av naturreservatet. Vägen kan tillsvidare även nyttjas av utryckningsfordon, Klyftamons jaktvårdsområde (för transport av fält vilt) Svenska kraftnät och andra sakägare. Om det visar sig nödvändigt har förvaltaren möjlighet att stänga av vägen med en bom, från den punkt längs naturreservatets östra gräns där vägen helt ligger inom naturreservatet.

Inom naturreservatet, på Lerdala 57:1 och Lerdala 42:1, finns det tre ledningsrätter för starkström och en för en tele optokabel. Innehavare av ledningsrätterna är Affärsverket Svenska Kraftnät samt Vattenfall AB.

DEL B – Skötsel av naturreservatet Stora Bjursjön

3. Skötsel och bevarandemål

3.1 Indelning av skötselområden

Indelning av skötselområden utgår från skötselbehovet. Naturreservatet är indelat i sex skötselområden med tillhörande delområden.

Skötselområdena är:

1. Skog – naturvårdsbränning
2. Skog – begränsad skötsel
3. Skog – i huvudsak fri utveckling
4. Myr – fri utveckling
5. Sjöar – fri utveckling
6. Anläggningar – skötsel efter behov

Inom varje skötselområde förekommer en eller flera naturtyper. Vad denna indelning grundar sig på redovisas i tabell 2 i bilaga 1. I skötselområdena kan det även finnas Natura 2000-naturtyper, se tabell 3, bilaga 1. Naturtyperna och Natura 2000-naturtypernas avgränsningar framgår av bilaga 2c resp. 2d.

3.2 Bevarandemål

Bevarandemålen preciserar syftet för respektive skötselområde och ger en beskrivning av hur det ska se ut när gynnsamt tillstånd råder. De ger också förutsättningarna för den uppföljning som planeras.

3.3 Allmänt om skötseln

Till stor del är den skogliga skötseln inriktad på naturlig beståndsdynamik och naturliga störningsprocesser såsom storm och brand. Skötselområde 1 är både yngre och äldre skog där naturvårdsbränning genomförs där det bedöms lämpligt. I första hand sker detta i delområdena 1.1 – 1.6 och i andra hand i delområdena 1.7 – 1.15. Även andra naturvårdsinsatser kan genomföras vid behov för att gynna taiga med heterogen struktur och trädslagsfördelning. I skötselområde 2 gynnas lövträd och tall genom naturvårdsinriktad skötsel vid behov. Skogen i skötselområde 3 lämnas till i huvudsak fri utveckling med intern beståndsdynamik. Skötselområdena 4 (myr) och 5 (sjöar) lämnas till fri utveckling. Vägar och kraftledningsgator i skötselområde 6 får underhållas på det sätt som dessa ändamål kräver, det vill säga huvudsakligen röjning av träd och buskar samt underhåll av vägdiken.

3.4 Konsekvenser av klimatförändringar

I dagsläget förväntas inga större effekter på naturreservatet utifrån framtida klimatförändringar. Områdets skötsel med inriktning på intern dynamik innebär att trädslagssammansättningen kommer att variera över tid. Det är svårt att förutsäga om exempelvis gran och lövträd kommer att minska eller öka i omfattning till följd av varmare respektive fuktigare klimat.

3.5 Skötselområden med mål och åtgärder

Skötselområde 1 – skog, naturvårdsbränning

Delområde	Areal (ha)
1.1	5,2
1.2	2,5
1.3	2,7
1.4	1,1
1.5	1,7
1.6	6,0
1.7	2,5
1.8	3,5
1.9	2,2
1.10	3,3
1.11	1,0
1.12	1,5
1.13	1,0
1.14	1,3
1.15	3,9
Summa	39,4

Naturtyp	Areal år 2016 (ha)	Målareal (ha)
Naturskogsartad taiga (där naturskogsartad skog i nedanstående naturtyper ingår)	27,9	39,4
Lövblandade barrskogar	14,8	
Tallskog	13,7	
Granskog	2,0	
Barrblandskog	6,5	
Lövbränna	1,4	
Barrsumpskog	1,0	

Natura 2000-naturtyp	Areal år 2016 (ha)	Målareal (ha)
9010 Taiga	27,9	38,4

Beskrivning:

Delområden 1.1 – 1.6

I dessa delområden dominerar äldre tall- och barrblandskog. Delområde 1.1 utgörs av äldre tallskog, barrblandskog och lövblandad barrskog. Delområde 1.2 består av gammal tallskog. Delområdena 1.3 – 1.4 utgörs av äldre barrblandskog (randvallen med isälvsediment norr om Lilla Bjursjön). I delområde 1.5 finns både gammal tallskog och ung lövblandad barrskog. Delområde 1.6 hyser gammal tallskog på torr till frisk mark som omger ett mindre parti med äldre tallsumpskog.

Delområden 1.7 – 1.15

Detta är allt från unga till gamla skogar. Gammal tallskog med delvis riklig förnygring av gran finns i delområde 1.7. Delområde 1.8 är varierat och hyser ganska ung granplantering, gamla lövblandade barrskogar samt en trolig lövbränna med gammal asp, björk och uppslag av gran. Äldre lövblandad barrskog kantar Stora Bjursjöns södra strand i delområde 1.9. I övrigt hyser både delområde 1.9 och 1.10 mestadels ung skog med riklig lövförnygring samt planterad gran och tall. Delområde 1.11 utgörs av gammal granskog på frisk mark i sluttning ner mot ett bäverdämme. Delområdena 1.12 utgörs av äldre lövblandad barrskog på sluttande mark. Delområdena 1.13 och 1.15 består av ung, planterad barrskog med mer eller mindre lövinslag. I framförallt delområde 1.15 finns ganska många överståndare av äldre tall. Vid Stora Bjursjöns norra strand i delområde 1.14 växer äldre barrblandskog med ganska stort lövinslag samt ganska ung, planterad granskog.

Bevarandemål:

- Arealen naturskogsartad taiga ska på sikt utgöras av 39,4 ha.
- Det ska finnas rikligt med död ved i olika nedbrytningsstadier, både stående och liggande av löv- och barrträd.
- Trädsiktet ska ha en heterogen struktur med luckor och tätare partier.
- Trädsiktet ska domineras av främst lövträd och/eller tall med inslag av brandspår, men andelen gran får vara högre i ytor med djupare jordmån såsom i svackor eller sluttningar.

Engångsåtgärder:

Skötseln utgörs av naturvårdsbränning enligt en brandplan som upprättas för området. I första hand bränns delområdena 1.1 – 1.6, medan delområdena 1.7 – 1.15 bränns där det bedöms lämpligt. Målet är att samtliga delområdena 1.1 – 1.6 bränns, men bränning kan avstås i någon yta om bränning inte bedöms lämpligt vid senare praktisk planering. Delområdena 1.1 – 1.6, med komplement av delområdena 1.7 – 1.15, bränns förslagsvis i fyra etapper med ca 5 års mellanrum. Den första bränningen sker snarast möjligt. Lövbrännan i sydväst (delområde 1.8) med intilliggande ytor sparas till sista etappen, och bränns om andelen lövträd börjar minska till förmån för gran. Lågor med kända förekomster av rödlistade tickor bör om möjligt blötas innan bränning, för närvarande brandticka (delområde 1.3) och storsporig dvärgpigg (delområde 1.8).

Avgränsningar för bränningsytor får justeras något och övergå i andra skötselområden om lämpligt, och utformas med exempelvis brandgator och förarbete såsom röjning/avverkning. Inför bränning nära kraftledningar tas kontakt med resp. ledningsrättsinnehavare. Säkerhetsavstånd till kraftledningar ska vara minst 20 meter. Vid bränning nära detta minimiavstånd anläggs en begränsningslinje 20 meter från ledningen parallellt med denna, i form av ett dike eller en halv meter bred sandvall. Bränn bara om vindriktningen är riktad från ledningen. Död ved som uppkommer i samband med avverkning, röjning eller andra säkerhetsåtgärder i samband med naturvårdsbränning, bör i första hand brännas. Alternativt kan död ved lämnas på lämpliga platser i naturreservatet.

Underhållsåtgärder:

Skog som inte bränns, eller där bränning har utförts, lämnas i första hand till i huvudsak fri utveckling. Efter genomförande av samtliga bränningar behöver resultatet dock utvärderas och framtida naturvårdsbränningar övervägas. Naturvårdsinriktade åtgärder kan genomföras vid behov som ett komplement till, eller istället för naturvårdsbränning, med syfte att gynna en heterogen struktur och taigans olika trädslag. Exempel på sådana åtgärder är ringbarkning eller luckhuggning. Död ved efter åtgärder lämnas i naturreservatet.

Skötselområde 2 – skog, begränsad skötsel

Delområde	Areal (ha)
2.1	18,2
2.2	1,4
2.3	0,9
2.4	0,1
Summa	20,6

Naturtyp	Areal år 2016 (ha)	Målareal (ha)
Naturskogsartad taiga (där naturskogsartad skog i nedanstående naturtyper ingår)	20,6	20,6
Lövblandade barrskogar	19,6	
Triviallövskog med ädellövinslag	1,0	

Natura 2000-naturtyp	Areal år 2016 (ha)	Målareal (ha)
9010 Taiga	20,6	20,6

Beskrivning:

Skötselområdet utgörs av gammal skog med varierande andel äldre lövträd. Den stora bondeskogen (delområde 2.1) i nordost är en lövblandad barrskog med inslag av gammal lind, asp och äldre ek. Äldre ek växer i branten i nordost, mittenpartier i öster, längs branten i söder samt på flera ställen längs med branter väster om den större ungskogen. Gammal lind förekommer på ett par platser längs med dessa branter väster om ungskogen. Dessutom finns ett gammalt bestånd av lind i delområdets mittenparti längst i väster. Gammal tall förekommer bland annat på höjder i väster. Längst i väster finns yngre, planterad gran.

Delområde 2.2 är belägen på sydsidan av Lilla Bjursjön och är en lövblandad barrskog med ovanligt stor andel gamla lövträd, exempelvis förekommer grov björk, grov rönn samt gammal asp och klibbal. Strandskogen nordost om Stora Bjursjön (delområdena 2.3 och 2.4) domineras av lövträd som björk, asp, klibbal och ek. Även äldre tall förekommer.

Bevarandemål:

- Arealen naturskogsartad taiga ska på sikt utgöras av 20,6 ha.
- Det ska finnas rikligt med död ved i olika nedbrytningsstadier, både stående och liggande av löv- och barrträd.
- Trädskiktet ska vara flerskiktat och ha en heterogen struktur med luckor och tätare partier.
- I trädskiktet ska det finnas inslag av både gamla lövträd, gran och tall. Delområdena 2.1 och 2.2 ska även fortsättningsvis ha ett betydande inslag av gran. Inslag av lind och ek i delområde 2.1 bibehålls. Dominansen av lövträd i delområdena 2.3 och 2.4 (strandskogen vid Stora Bjursjön) bibehålls.
- Fornlämningar vårdas genom röjning.

Engångsåtgärder:

Inga.

Underhållsåtgärder:

I delområde 2.1 (den större lövblandade barrskogen i nordost) gynnas ek och lind genom avverkning/ringbarkning av unga till medelålders träd, främst gran, som växer upp i trädens kronor samt ung till medelålders gran i deras närhet. I delområde 2.2 (den lövblandade barrskogen vid Lilla Bjursjöns södra strand) bör röjning/ringbarkning av yngre gran ske för att gynna grova och äldre lövträd samt ersättare till dessa. Detta är en blandskog där det dock, liksom i delområde 2.1, ska finnas ett betydande inslag av gran. I delområdena 2.3 och 2.4, (den lövdominerade strandskogen nordost om Stora Bjursjön) bör yngre gran röjas bort/ringbarkas för att gynna exempelvis ek. Vid behov kan även gammal tall gynnas i skötselområdet genom röjning/ringbarkning av uppväxande gran. Uppväxande träd på lämningen efter Grotsågens matsal vid Stora Bjursjöns östligaste del bör hållas undan genom röjning. Åtgärder i skötselområdet sker manuellt och vid behov (ca vart 10:e år). Död ved som uppstår vid skötselåtgärder lämnas i naturreservatet.

Skötselområde 3 – skog, i huvudsak fri utveckling

Skötselområde	Areal (ha)
3.1	5,4
3.2	7,0
3.3	6,4
3.4	2,4
3.5	1,3
3.6	2,3
3.7	2,6
3.8	15,7

3.9	5,9
3.10	6,6
3.11	5,0
3.12	7,0
3.13	1,1
3.14	4,0
3.15	4,3
3.16	5,4
3.17	2,2
Summa	84,6

Naturtyp	Areal år 2016 (ha)	Målareal (ha)
Lövsumpskog	1,1 (varav 0,7 naturskogsartad)	3,8
Naturskogsartad taiga (där naturskogsartad skog i nedanstående naturtyper ingår)	55,9	80,8
Lövblandade barrskogar	22,9	
Tallskog	25,1	
Granskog	12,5	
Barrblandskog	16,1	
Lövbränna	0,1	
Triviallövskog	3,0	
Barrsumpskog, blandsumpskog	3,8 (varav 2,7 övergår i lövsumpskog)	

Natura 2000-naturtyp	Areal år 2016 (ha)	Målareal (ha)
9010 Taiga	55,9	72,1
9080 Lövsumpskog	0,7	3,8

Beskrivning:

Skötselområdet utgörs mestadels av gammal naturskogsartad barrskog, men även äldre bland- och lövsumpskog förekommer. Terrängen är kuperad med inslag av lodytor, branter och stora block. Andelen tall är hög i högre belägna ytor med inslag av hällmark och på små myrar. På frisk till fuktig mark med djupare jordmån, t.ex. i svackor och på vissa sluttningar, är inslaget av gran större. I en svacka i nordost (i delområde 3.16) förekommer även äldre lövsumpskog med bland annat klibbal. Gamla lövträd som björk och asp är vanligt förekommande i de flesta delytor. Naturvärdena är bitvis höga med avseende på tickor och insekter. Många av dessa arter lever på död ved av gran, men även på död ved av tall och triviallövträd. Inte minst har bäverdämmen i delområdena 3.8 och 3.14 skapat stora mängder död ved av främst gran på ett par platser. Det finns även en värdefull mossflora på främst lågor i fuktiga partier, men även på lodytor och vissa större block. Vid Stora Bjursjöns utlopp i öster i delområde 3.11 finns en mindre öppen yta vid lämningar efter den så kallade Grotsågen. I det grandominerade skogspartiet vid utloppet förekommer även lönn och hassel.

I skötselområdet finns även unga skogar varav många utgörs av före detta hyggen. I delar av delområdena 3.2, 3.3 och 3.13 finns ung till medelålders, planterad granskog, medan den tidigare brukade granskogen i nordöstra hörnet av delområde 3.17 är äldre. En stor andel av de unga skogarna hyser planterade barrträd och en stor lövträdsandel. Sådana ytor finns i delområdena 3.4 – 3.7 och 3.10 – 3.17. Ung lövskog, i huvudsak björk, på frisk mark finns i delområdena 3.2 och 3.10. I delområde 3.2 är denna yta halvöppen triviallövskog med inslag av gran på före detta torpmark. I delområde 3.2 finns även ett litet område med yngre triviallövskog på fuktig till blöt mark.

Bevarandemål:

- Arealen naturskogsartad taiga ska på sikt utgöras av 80,8 ha.
- Arealen naturskogsartad lövsumpskog ska på sikt utgöras av 3,8 ha
- Det ska finnas rikligt med död ved i olika nedbrytningsstadier, både stående och liggande av löv- och barrträd.
- Trädsiktet ska vara flerskiktat och ha en heterogen struktur med luckor och tätare partier.
- I taigans barrskogar bör tall dominera på höjder och gran vara dominerande på främst sluttningar och i svackor med djupare jordmån. Gamla lövträd bör finnas i samtliga naturtyper med ställvis dominans, men andelen får vara lägre i granskogar.
- Fornlämningar och lämningar efter bebyggelse som den öppna ytan vid Grotsågen sydost om Stora Bjursjön vårdas och synliggörs genom röjning.

Engångsåtgärder:

Röjning i anslutning till kulturlämningar vid Grotsågen och Kristinedal.

Underhållsåtgärder:

Skogen lämnas till i huvudsak fri utveckling med naturlig dynamik. Bäverdämnena med barrsumpskog (mestadels död gran) i delområdena 3.8 och 3.14 övergår sannolikt i lövsumpskog. Naturvårdsinriktade åtgärder kan genomföras i taigan vid behov för att gynna en heterogen struktur och dess olika trädslag. Exempel på sådana åtgärder är ringbarkning av gran eller luckhuggning. Död ved efter åtgärder lämnas i naturreservatet.

Den öppna ytan vid Grotsågen i delområde 3.11 röjs återkommande. Uppväxande träd på lämningar efter bebyggelse vid exempelvis Kristinedamm i delområdena 3.8 och 3.9 bör hållas undan genom röjning. Åtgärder i området sker manuellt och vid behov. Död ved som uppkommer vid röjningar får flyttas till annan plats i naturreservatet.

Skötselområde 4 – myr, fri utveckling

Delområde	Areal (ha)
4.1	0,4
4.2	0,1
4.3	0,4
4.4	0,1
4.5	0,2
4.6	0,6
4.7	1,1
4.8	1,7
4.9	1,1
4.10	0,8
4.11	0,6
4.12	0,1
4.13	0,3
Summa	7,5

Naturtyp	Areal år 2016 (ha)	Målareal (ha)
Barrsumpskog (skogbevuxen myr)	2,8 (varav 2,3 naturskogsartad)	2,8 (alternativt 3,2 vid igenväxning av mosse i delområde 4.9)
Mosse (öppen)	0,4	0,4 (alternativt 0 vid igenväxning av mosse i delområde 4.9)
Topogent kärr	3,5	3,5
Annan våtmark (öppen)	0,8 (öppen)	0,8 (alternativt 0 vid igenväxning av våtmark i delområde 4.10)
<i>Vid igenväxning av våtmark i delområde 4.10 tillkommer:</i>		
Lövsumpskog		0,8

Natura 2000-naturtyp	Areal år 2016 (ha)	Målareal (ha)
7140 Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn	3,9	3,9 (alternativt 3,5 vid igenväxning av mosse i delområde 4.9)
91D0 Skogbevuxen myr	2,3	2,8 (alternativt 3,2 vid igenväxning av mosse i delområde 4.9)
<i>Vid igenväxning av våtmark i delområde 4.10 tillkommer:</i>		
9080 Lövsumpskog		0,8

Beskrivning:

Delområden 4.1 – 4.7

Dessa ytor utgörs av strandkärr av intermediär typ vid Stora Bjursjön och Lilla Bjursjön.

Delområde 4.8

Myren i nordost utgörs av tallbevuxen myr och ett fattigkärr.

Delområde 4.9

I naturreservatets sydöstra del finns en öppen, men något igenväxande, mosse med angränsande tallbevuxen myr.

Delområde 4.10

Våtmark med delvis öppet vatten som är starkt påverkad av ett bäverdämme.

Delområden 4.11 – 4.13

Dessa ytor består av tallbevuxen myr i naturreservatets sydvästra del.

Bevarandemål:

- Hydrologiskt opåverkad myr och annan våtmark/lövsumpskog ska utgöra 7,5 ha, varav skogbevuxen myr av naturskogskaraktär utgör minst 2,8 ha.
- Öppna ytor med mosse, kärr och annan våtmark bör i huvudsak fortsätta att vara öppna, men mossen (del av delområde 4.9) kan få övergå i skogbevuxen myr medan bäverdämet (delområde 4.10) kan få övergå i lövsumpskog.

Engångsåtgärder:

Inga.

Underhållsåtgärder:

Fri utveckling. I områdena verkar naturliga störningsprocesser såsom bäverdämning, islossning och vattenståndsfuktuationer i sjöarna.

Skötselområde 5 – sjöar, fri utveckling

Delområde	Areal (ha)
5	36,9

Naturtyp	Areal år 2016 (ha)	Målareal (ha)
Sjö	36,9	36,9

Beskrivning:

Skötselområdet utgörs av de oligotrofa sjöarna Stora och Lilla Bjursjön.

Bevarandemål:

- Oligotrofa sjöar ska utgöra 36,9 ha.

Engångsåtgärder:

Inga.

Underhållsåtgärder:

Inga.

Skötselområde 6 – anläggningar, skötsel efter behov

Delområde	Areal (ha)
6.1	0,4
6.2	3,6
6.3	2,9
6.4	1,7
6.5	0,8
6.6	0,1
Summa	9,5

Naturtyp	Areal år 2016 (ha)
Väg	0,4
Kraftledningsgata	9,1

Beskrivning:

Delområde 6.1

Vägområde.

Delområden 6.2 – 6.6

Kraftledningsgator, med ett stort inslag av enbuskar.

Bevarandemål:

- Delområdena ska utgöras av vägområde och kraftledningsgator.

Engångsåtgärder:

Inga.

Underhållsåtgärder:

Vägområde och kraftledningsgator, samt en mindre väg till förmån för Lerdala 42:6, sköts av respektive rättighetsinnehavare (se kap. 2.5). Vid skötsel tas hänsyn till fornlämningar i naturreservatet.

Död ved som uppstår i samband med underhållsåtgärder ska lämnas kvar i området.

3.6 Bevarandemål för arter

De i naturreservatet förekommande signal-, Natura 2000- och/eller rödlistade arterna ska ha stabila eller ökande populationer.

Underhållsåtgärder:

Om uppföljningen av bevarandemålen visar vikande populationer för någon av de i reservatet förekommande signal-, Natura 2000-, och/eller rödlistade arterna får artspecifika skötselåtgärder genomföras. Detta gäller så länge åtgärderna inte strider mot naturreservatets syfte samt att åtgärderna innebär ett så begränsat ingrepp i naturmiljön som möjligt.

3.7 Forn- och kulturmiljövård

I naturreservatet finns ett flertal fornlämningar och kulturlämningar. Lokalisering av dessa framgår av bilaga 2a. Här finns torplämningarna Krontorp (RAÄ Lerdala 41:1) norr om Stora Bjursjön och lämningen efter soldattorpet Kristinedamm (RAÄ Lerdala 48:1) öster om Lilla Bjursjön. Även sydväst om Lilla Bjursjön finns sentida bebyggelselämningar i form av ett par husgrunder (RAÄ Lerdala 51:1). Norr om dessa påträffas ett område med röjningsrösen som indikerar fossil åkermark (RAÄ Lerdala 184:1). Vid Stora Bjursjöns utlopp i öster ligger ruinen efter en ångsåg (RAÄ Lerdala 174:1, "Grotsågen") som drevs mellan 1906-1911. Sydost om Stora Bjursjön finns rester efter fyra kolningsgropar (RAÄ Lerdala 46:1, 47:1, 45:2, 45:1). En kolningsgrop finns även i nordost (RAÄ Lerdala 37:1). I nordost finns också ett minnesmärke i form av en sentida ristning i en lodyta vid en gammal körväg (RAÄ Lerdala 40:1). I Naturreservatet finns även några stenmurar.

Eventuella uppväxande eller nedfallna träd som hotar att förstöra fornlämningar eller andra kulturlämningar (se bilaga 2a) får vid behov röjas och den döda veden flyttas till annan plats i naturreservatet. Detta gäller exempelvis unga träd som växer upp i husgrunder och jordkällare.

Vid röjningar bör inte röjningsmaterial ligga kvar nära eller i fornlämningar. Vid anläggande av grillplatser eller liknande bör hänsyn tas till fornlämningarna, så att fornlämningarna inte skadas av slitage. Eldning får inte ske vid fornlämningar då det kan ställa till svårigheter vid framtida utgrävning. Fornlämningar får inte skadas i samband med skötselåtgärder. I områden med registrerade fornlämningar ska samråd med Länsstyrelsens kulturmiljöenhet ske innan åtgärd utförs.

4. Friluftsliv

Karta med informationstavlor, stigar och leder, grill- och badplats samt P-platser finns i bilaga 2b.

Bevarandemål:

- Det ska finnas en väl underhållen P-plats i naturreservatet. Den bör utformas för och 5-10 bilar öster om Stora Bjursjön/söder om Borgehall. Vid behov kan en P-plats i framtiden anläggas i anslutning till badplatsen vid Stora Bjursjön.
- Det ska finnas sex väl underhållna informationstavlor i naturreservatet.
- 4,6 km underhållna stigar och leder ska finnas i naturreservatet, varav vandringsleder enligt karta i bilaga 2b är markerade i terrängen. Därtill tillkommer 0,5 km vandringsled utanför naturreservatet.

- En väl underhållen grillplats ska finnas i naturreservatet i anslutning till badplatsen vid norra delen av Stora Bjursjön.

Engångsåtgärder:

En P-plats anläggs vid Borgehall inom 2 år enligt karta i bilaga 2b. Den anläggs lämpligen utmed vägen som går mellan naturreservatet Borgehall och Stora Bjursjön. Död ved som uppkommer lämnas i naturreservatet.

För att besöka badplatsen vid Stora Bjursjön parkerar besökarna idag i anslutning till bilvägen mellan Sparresäter och Holmestad. Det är en lösning om för närvarande fungerar väl. Om det i framtiden visar sig nödvändigt finns det möjlighet anlägga en P-plats i naturreservatet strax norr om badplatsen (enligt karta i bilaga 2b). Den äldre väg (ca 250 meter) som leder fram till badplatsens behöver då också iordningsställs.

Skogsbilvägen mellan Stora Bjursjön och Lilla Bjursjön kan tillsvidare även nyttjas för skötsel och tillsyn av naturreservatet. Vägen kan tillsvidare även nyttjas av utryckningsfordon, Klyftamons jaktvårdsområde (för transport av fält vilt) Svenska kraftnät och andra sakägare. Om det visar sig nödvändigt har förvaltaren möjlighet att stänga av vägen med en bom, från den punkt längs naturreservatets östra gräns där vägen helt ligger inom naturreservatet.

Vandringsleder i området markeras i terrängen (enligt karta i bilaga 2b).

Informationstavlor ska sättas upp på de platser som är markerade på karta i bilaga 2b. Tavlorna ska utföras enligt svensk standard och Naturvårdsverkets anvisningar "Att skylta skyddad natur". De ska bland annat innehålla karta över naturreservatet samt beskriva dess syfte, bevarandevärden och gällande föreskrifter för allmänheten. En engelsk text eller en engelsk sammanfattning ska finnas. Vid informationstavlan öster om Stora Bjursjön, i anslutning till Borgehalls naturreservat, bör det även finnas information om Borgehalls och Klyftamons naturreservat. Övriga informationstavlor för naturreservatet Stora Bjursjön kan samordnas med information om Klyftamons naturreservat.

Underhållsåtgärder:

Informationstavlor, P-platser och grillplats som är markerade på karta i bilaga 2b ska tillses regelbundet och underhållas vid behov av förvaltaren.

Vid behov kan träd som riskerar att falla eller har fallit över stig eller led, P-platser, badplatsens tillfartsväg, och grillplats undanröjas och läggas åt sidan.

Markeringar av vandringsleder tillses regelbundet och underhålls vid behov.

5. Gränsmarkering

Naturreservatets gräns ska märkas ut i fält. Gränsmarkeringar ska utföras enligt Naturvårdsverkets anvisningar "Att skylta skyddad natur".

6. Uppföljning

6.1 Dokumentation av skötselåtgärder

Skötselåtgärder som utförs i naturreservatet bör dokumenteras av den som utför åtgärden. Av dokumentationen bör framgå:

- åtgärd
- plats (skötselområde)
- kostnad
- tidpunkt
- utförare

Åtgärder av restaureringskaraktär bör dokumenteras med foto före och efter åtgärd.

6.2 Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. I en särskild uppföljningsplan kommer målindikatorer att anges. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i skötselplanen uppfylls och att skötseln fungerar. Uppföljningen kommer vara en viktig hjälp för förvaltarens planering av skötselarbetet.

6.3 Revidering av skötselplanen

Skötselplanen gäller tills vidare och revideras när uppföljningen indikerar att det behövs.

7. Planerad förvaltning

Förvaltningen av naturreservatet Stora Bjursjön bekostas av staten. Undantaget är vägområden och kraftledningsgator för vilka respektive rättighetsinnehavare ansvarar för och bekostar skötseln (se kap. 2.5).

Tabell 2. Sammanfattning och prioritering av skötselplanens åtgärder. Prioritering inom intervall 1-3 där 1 är högsta prioritet att genomföra.

Åtgärd	Skötselområde	När/intervall	Prioritet
Gränsmarkering	Yttergränsen	Efter beslut	1
Anläggande av P-plats vid Borgehall	3	Inom 2 år	1
Anläggande av P-plats och underhåll av tillfartsväg vid badplats	3	Vid behov	3
Tillsyn av informationstavlor, P-platser och stigen till badplats och grillplats	1, 3	Regelbundet	1
Anordnande av informationstavlor	1, 3	Efter beslut	1
Underhåll av informationstavlor	1, 3	Vid behov	1
Underhåll av grillplats	3	Vid behov	1
Tillsyn av stigar och leder	1, 3, 6	Regelbundet	2

Underhåll av stigar och leder	1, 3, 6	Vid behov	2
Naturvårdsbränning	1.1-1.6 (första hand), 1.7-1.15 (andra hand)	Start snarast, därefter ca vart 5:e år	1
Manuell avverkning/ringbarkning av främst gran för att gynna lövträd och gammal tall	2	Vid behov (ca vart 10:e år)	2
Naturvårdsinriktade åtgärder för att gynna heterogen struktur och taigans trädslag	1, 3	Vid behov	3
Manuell röjning av träd som hotar att förstöra fornminnen och lämningar efter bebyggelse	1, 2, 3	Vid behov	2
Manuell röjning av ungträd vid Grotsågen	3	Vid behov	2
Uppföljning av skötselåtgärder	1, 2, 3, 4, 6	Efter åtgärd	2

8. Referenser

Referenser specifikt för detta naturreservat

Andersson, L. 1995. Översiktlig inventering och naturvärdesbedömning av Stora Gåsemossen och Klyftamon V om Bjursjöarna. Pro Natura.

SGU. 2016. Berggrunds- och jordartskarta (kartgeneratort).

SLU. 2016. Artportalen.

Allmänna referenser

EUs art- och habitatdirektiv (direktiv 92/43/EEG) annex 2 och 4.

EUs fågeldirektiv (direktiv 79/409/EEG) annex 1.

Finsberg, C. 2013. Skyddad natur i ett förändrat klimat. Grön infrastruktur i strandängar och ädellövmiljöer samt klimatanpassad skötsel av skyddad natur. Rapport 2013:74. Länsstyrelsen i Västra Götalands län.

Gärdenfors, U. (red.). 2010. Rödlistade arter i Sverige 2010- The 2010 Red List of Swedish Species. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Naturvårdsverket. 1999. Bedömningsgrunder för miljö kvalitet. Sjöar och vattendrag: bakgrundsrapport 1: kemiska och fysikaliska parametrar. Rapport 4920, Naturvårdsverket, Stockholm.

Naturvårdsverket, 2003. Att skylta skyddad natur. Naturvårdsverket, Stockholm.

Naturvårdsverket, 2003. Kartering av skyddade områden (KNAS). Naturvårdsverket, Stockholm.

Naturvårdsverket, 2006. Myrskyddsplan för Sverige - huvudrapport över revidering 2006 (rapport 5667). Naturvårdsverket, Stockholm.

Nitare, J. (red.), 2010. Signalarter - indikatorer på skyddsvärd skog. Flora över kryptogamer. Skogsstyrelsens förlag, Jönköping.

Bilaga 1

Tabell Arter

Tabell 1. Förekomst av

- signalarter (S), arter som används för att lokalisera och urskilja skogar med höga naturvärden (Skogsstyrelsen, Nitare 2010),
- regionalt sällsynta arter i Skaraborg (RS),
- rödlistade arter uppdelade enligt Artdatabankens kategorier (Gärdenfors 2010): Nationellt utdöd (RE); Akut hotad (CR); Starkt hotad (EN); Sårbar (VU); Nära hotad (NT); Kunskapsbrist (DD),
- arter (EU) som är listade i EUs fågeldirektiv (direktiv 79/409/EEG) annex 1 och art- och habitatdirektiv (direktiv 92/43/EEG) annex 2 och 4.
- Uppgiftslämnare: Per Ackerholm (PA), Crister Albinsson (CA), Leif Arvidsson (LA), Petter Bohman (PB), Rolf-Göran Carlsson (R-GC), Johan Dahlberg (JD), Claës Ekberg (CE), Göran Engberg (GE), Niklas Franc (NF), Kent-Ove Hvass (K-OH), Olof Janson (OJ), David Johansson (DJ), Karin Gällman (KG), Åsa Hagner (ÅH), Stig Lundberg (SL), Mats Mellblom (MM), Skövde naturvårdsprogram (SNP), Leif Nilsson (LN), Örjan Nilsson (ÖN), Henrik Nordin (HN), Elisabet Ottosson (EO), Henrik Weibull (HW).

Art	Kategori	Skötsel- område	Inventerings- datum	Uppgifts- lämnare
Insekter				
Barkrödbeck, <i>Ampedus cinnabarinus</i>	NT	3	20110618	SL
Granbarkgnagare, <i>Microbregma emarginata</i>	S	3	20160706	JD
Gropig brunbagge, <i>Zilora ferruginea</i>	NT	2	20100618	NF
Gropig brunbagge, <i>Zilora ferruginea</i>	NT	3	20110618	SL
Svart barkglansbagge, <i>Rhizophagus picipes</i>	NT	3	20110618	PB
Tallgångbagge, <i>Cerylon impressum</i>	VU	3	20110823	SL
<i>Abraeus granulum</i>	NT	3	20110618	SL
<i>Cis rugulosus</i>	NT	3	20110618	SL
<i>Colydium elongatum</i>	EN	2	20100804	NF
<i>Elodes tricuspis</i>	DD	3	20110618	SL
<i>Xyletinus longitarsis</i>	NT	3	20110823	SL
<i>Xylophilus corticalis</i>	NT	3	20110823	SL
Kräftdjur				
Flodkräfta, <i>Astacus astacus</i>	CR	5	1998	SNP

Fåglar				
Berguv, <i>Bubo bubo</i>	VU, EU		20050306	LN
Fiskgjuse, <i>Pandion haliaetus</i>	EU	5	2018	ÖN
Gröngöling, <i>Picus viridis</i>	NT		20100325	CE
Gulsparr, <i>Emberiza citrinella</i>	VU		20150311	PA
Havsörn, <i>Haliaeetus albicilla</i>	NT, EU	5	2018	ÖN
Kungsfågel, <i>Regulus regulus</i>	VU		20140427	PA
Mindre hackspett, <i>Dendrocopos minor</i>	NT		20100924	LA
Nötkråka, <i>Nucifraga caryocatactes</i>	NT		20130616	DJ m.fl.
Orre, <i>Lyrurus tetrix</i>	EU		20100604	GE
Sparvuggla, <i>Glaucidium passerinum</i>	EU		20160309	PA
Spillkråka, <i>Dryocopus martius</i>	NT, EU		20121103	GE
Storlom, <i>Gavia arctica</i>	EU	5	20130421	GE
Sånglärka, <i>Alauda arvensis</i>	NT		20110320	GE
Sångsvan, <i>Cygnus cygnus</i>	EU	5	20150331	PA
Sädgås, <i>Anser fabalis</i>	NT	5	20040312	K-OH
Sävsparr, <i>Emberiza schoeniclus</i>	VU	5	20070314	KG
Tjäder, <i>Tetrao urugallo</i>	EU		2010	ÖN
Svampar				
Brandtcka, <i>Pycnoporellus fulgens</i>	NT	1	20160720	JD, EO
Dropptaggsvamp, <i>Hydnullum ferrugineum</i>	S	?	20110801	HN
Gransotdyna, <i>Camarops tubulina</i>	NT	3	20160720	JD, EO
Grovticka, <i>Phaeolus schweinitzii</i>	S	?	20110801	HN
Hasselticka, <i>Dichomitus campestris</i>	S	3	20110505	CA, ÅH
Kötticka, <i>Leptoporus mollis</i>	NT	?	20110801	HN
Oxtungssvamp, <i>Fistulina hepatica</i>	NT	2	20021106	R-GC
Rävticka, <i>Inonotus rheades</i>	S	1, 3	20160706	JD m.fl.
Storsporig dvärgpigg, <i>Mucronella bresadolae</i>	DD	1	20160720	JD, EO
Talltcka, <i>Phellinus pini</i>	NT	1, 3	20160706	JD m.fl.
Ulltcka, <i>Phellinus ferrugineofuscus</i>	NT	3	20160720	JD, EO
Vecktcka, <i>Antrodia pulvinascens</i>	NT	3	20160706	JD m.fl.
Kärlväxter				
Grönpyrola, <i>Pyrola chlorantha</i>	S		20160720	JD
Skogslind, <i>Tilia cordata</i>	S	2	20160706	JD
Svedjenäva, <i>Geranium bohemicum</i>	NT	6	19930613	OJ
Västgötamåra, <i>Galium suecicum</i> var. <i>vestrogothicum</i>	NT	6	20070528	HW
Missne, <i>Calla palustris</i>	S	3	20160706	JD
Mossor				
Blåmossa, <i>Leucobryum glaucum</i>	S	1, 2, 3	2018	ÖN

Falsk vitmossa, <i>Leucobryum glacucum</i>	S	1, 3	20160720	JD
Fällmossa, <i>Antitrichia curtipendula</i>	S	2, 3, 6.2	20160706	JD
Grov fjädermossa, <i>Neckera crispa</i>	S	2	19920722	MM
Grön sköldmossa, <i>Buxbaumia viridis</i>	EU	3	20160708	JD
Guldlocksmossa, <i>Homalothecium sericeum</i>	S	2, 3, 6.2	20160706	JD
Klippfrullania, <i>Frullania tamarisci</i>	S	3	20160706	JD
Kornknutmossa, <i>Odontoschisma denudatum</i>	S	3	20160706	JD
Krusig ulota, <i>Ulota crispa</i>	S	2	20160708	JD
Kruskalkmossa, <i>Tortella tortuosa</i>	S	3	20160706	JD
Liten klipptuss, <i>Cynodontium tenellum</i>	RS	1, 3	20160708	JD
Långfliksmossa, <i>Nowellia curvifolia</i>	S	1, 2, 3	20160706	JD
Mörk husmossa, <i>Hylocomiastrum umbratum</i>	S	3	20160706	JD
Platt fjädermossa, <i>Neckera complanata</i>	S	2, 3, 6.2	20160708	JD
Späd frullania, <i>Frullania fragilifolia</i>	RS	3	20160708	JD
Stenporella, <i>Porella cordaeana</i>	S	2, 3	20160708	JD
Stor revmossa, <i>Bazzania trilobata</i>	S	2	19920722	MM
Stor ärgmossa, <i>Zygodon rupestris</i>	RS	3	20160706	JD
Stubbspretmossa, <i>Herzogiella seligeri</i>	S	2	20160708	JD
Takmossa, <i>Syntrichia ruralis</i>	S	3	20160708	JD
Trädporella, <i>Porella platyphylla</i>	S	3	20160708	JD
Vedtrappmossa, <i>Anastrophyllum hellerianum</i>	NT	3	20160706	JD
Västlig hakmossa, <i>Rhytidiadelphus loreus</i>	S	2, 3	20160708	JD
Lavar				
Barkkornlav, <i>Lopadium disciforme</i>	S	2	20160708	JD
Dvärgbägarlav, <i>Cladonia parasitica</i>	NT	2	20160708	JD
Kattfotslav, <i>Arthonia leucopellaea</i>	S	3	20160708	JD
Kornig nållav, <i>Chaenotheca chlorella</i>	S	3	20160708	JD
Kortskaftad ärgspik, <i>Microcalicium ahlneri</i>	S	3 (reservats- gräns)	20160708	JD
Rostfläck, <i>Arthonia vinosa</i>	S	2, 3	20160708	JD

Tabell Naturtyper

Tabell 2: Markslag och naturtyper som ska rapporteras till Naturvårdsverket. I de fall yngre skog finns med har areal naturskogsartad skog angetts inom parentes. Målarealerna är de som förväntas efter eventuella restaurerings- och skötselåtgärder. I skog har de specificerats endast för lövsumpskog och naturskogsartad taiga (naturskogsartad skog i samtliga angivna skogstyper förutom lövsumpskog).

¹ Kartering av skyddade områden (KNAS), (Naturvårdsverket 2003)

² Bedömningsgrunder för miljö kvalitet (Naturvårdsverket 1999)

³ Myrskyddsplan för Sverige - huvudrapport över revidering 2006 (Naturvårdsverkets rapport 5667)

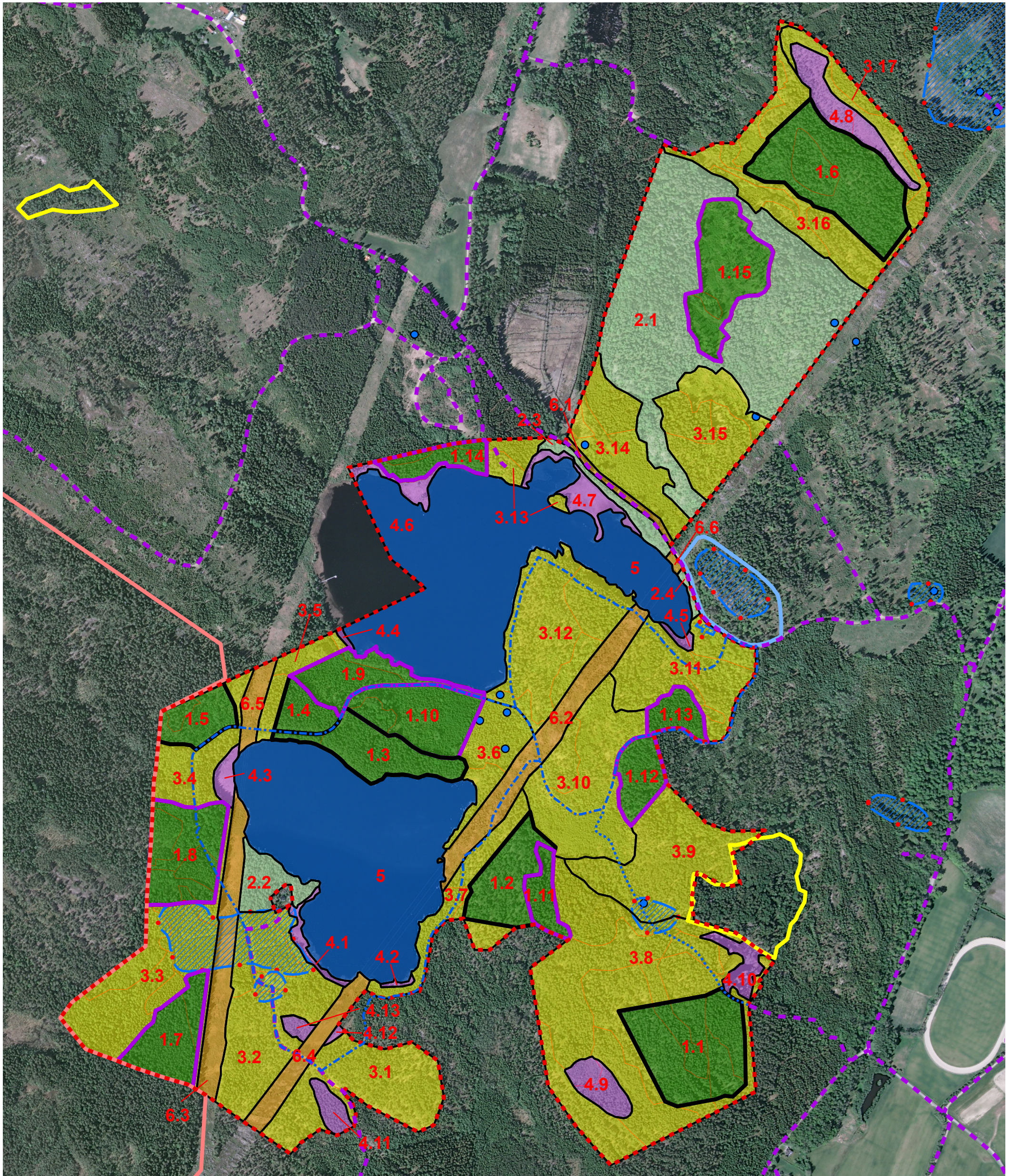
⁵ Bedömningsgrunder för miljö kvalitet (Naturvårdsverket 1999)

Markslag och Naturtyp	Areal år 2016 (ha)	Målareal (ha)
Naturskogsartad taiga Naturskogsartad skog i nedanstående naturtyper ingår i taigan, förutom lövsumpskog och skogbevuxen myr (målarealer för dessa anges specifikt).	104,3	140,8
Barrskog:	133,2	
Granskog ¹	14,5	
Tallskog ¹	38,8	
Barrblandskog ¹	22,6	
Lövblandade barrskogar ¹	57,3	
Lövskog:	4,0	
Triviallövskog ¹	3,0	
Triviallövskogar med ädellövsinslag ¹	1,0	
Lövbränna:	1,6	
Sumpskog:	8,6	
Lövsumpskog ¹	1,1	3,8
Barrsumpskog, blandsumpskog ¹	7,5	
varav skogbevuxen myr	2,8	2,8
Myr²:	3,9	3,9
Topogent kärr	3,5	3,5
Mosse	0,4	0,4
Annan Våtmark	0,8	0,8
Sjö⁵:	36,9	36,9
Oligotrof sjö	36,9	36,9
Vägar (vägområde):	0,4	0,4
Kraftledningsgata:	9,1	9,1

Tabell Natura 2000 habitattyper

Tabell 3: Förekommande Natura 2000-habitat

Kod	Natura 2000-habitat	Areal år 2016 (ha)	Målareal (ha)
7140	Öppna mossar och kärr	3,9	3,9
9010	Taiga	104,3	131,1
9080	Lövsumpskog	0,7	3,8
91D0	Skogbevuxen myr	2,3	2,8

Bilaga 2a, Skötselområden Naturreseptatet Stora Bjursjön, Skövde kommun

Skötselområden

- 1.1 - 1.6 - skog naturvårdsbränning, i första hand
- 1.7 - 1.15 - skog naturvårdsbränning, i andra hand
- 2 - skog, begränsad skötsel
- 3 - skog, i huvudsak fri utveckling
- 4 - myr, fri utveckling
- 5 - sjöar, fri utveckling
- 6 - anläggningar, skötsel efter behov
- avgränsning för naturtyp

Fornlämningar yta

Fornlämningar punkt

Vandringsled

Stig

Väg

Biotopskydd

Naturreseptat

Stora Bjursjön

Klyftamon

Borgehall

Skala (i A3): 1:8 000

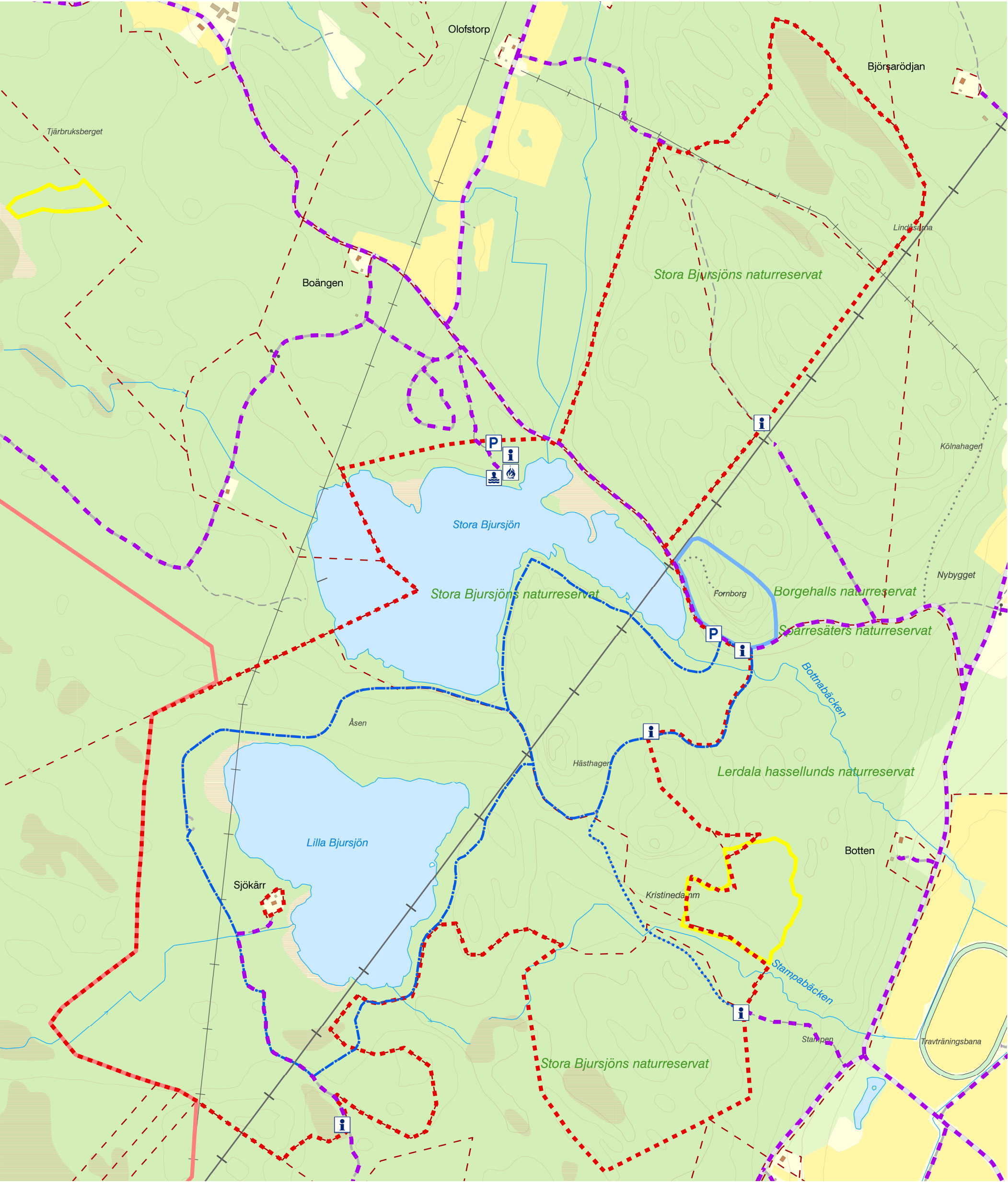
0 100 200 Meter

Illustrationskarta till skötselplan för
naturreseptatet Stora Bjursjön
Tillhör Länsstyrelsens beslut
2019-09-02
511-26356-2012

© Länsstyrelsen i Västra Götalands
län © Lantmäteriet Geodatasamverkan

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Bilaga 2b, Friluftsliv Naturreservatet Stora Bjursjön, Skövde kommun

Anordningar friluftsliv

- P-plats
- Informationsskylt
- Badplats
- Eldstad

- Fastighetsgräns
- Vandringsled
- Stig
- Väg

- Biotopskydd
- Naturreservat**
- Stora Bjursjön
- Klyftamon
- Borgehall

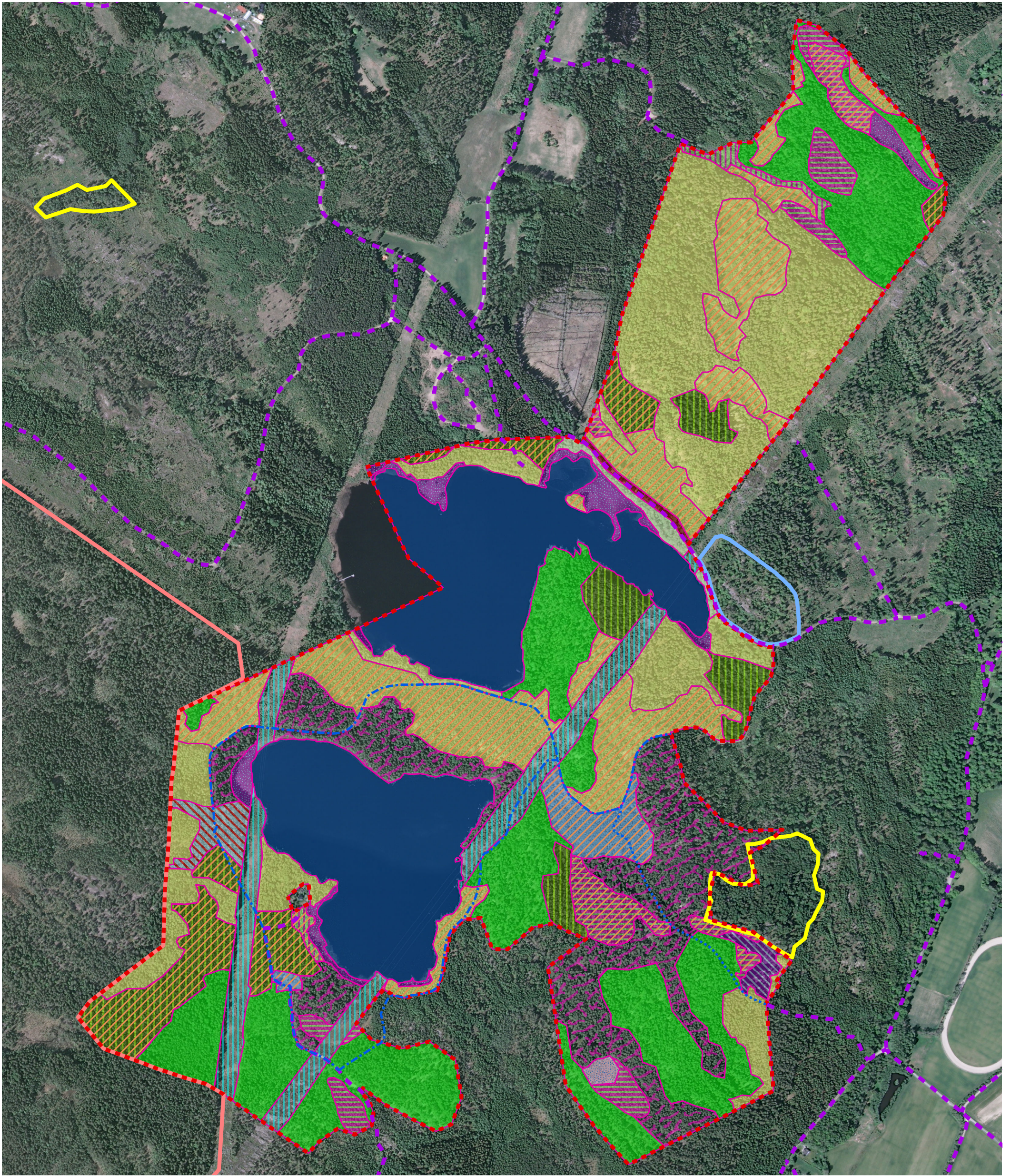
Skala (i A3): 1:8 000

0 100 200 Meter

Illustrationskarta till skötselplan för naturreservatet Stora Bjursjön
Tillhör Länsstyrelsens beslut
2019-09-02
511-26356-2012

© Länsstyrelsen i Västra Götalands län
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Bilaga 2c, Naturtyper 2016 Naturreservatet Stora Bjursjön, Skövde kommun

Ung- till medelålders skog
(ej streckad skog är naturskogsartad)	Triviallövskog
Barrblandskog	Mosse
Barrsumpskog, blandsumpskog	Topogent kärr
Lövbränna	Sjö
Granskog	Vägområde (nordost Stora Bjursjön)
Lövblandade barrskogar	Kraftledningsgata
Lövsumpskog	
Tallskog	
Triviallövskog med ädellövinslag	
Annan våtmark	

- Biotopskydd
- Naturreservat**
- Stora Bjursjön
 - Klyftamon
 - Borgehall
 - Vandringsled
 - Stig
 - Väg

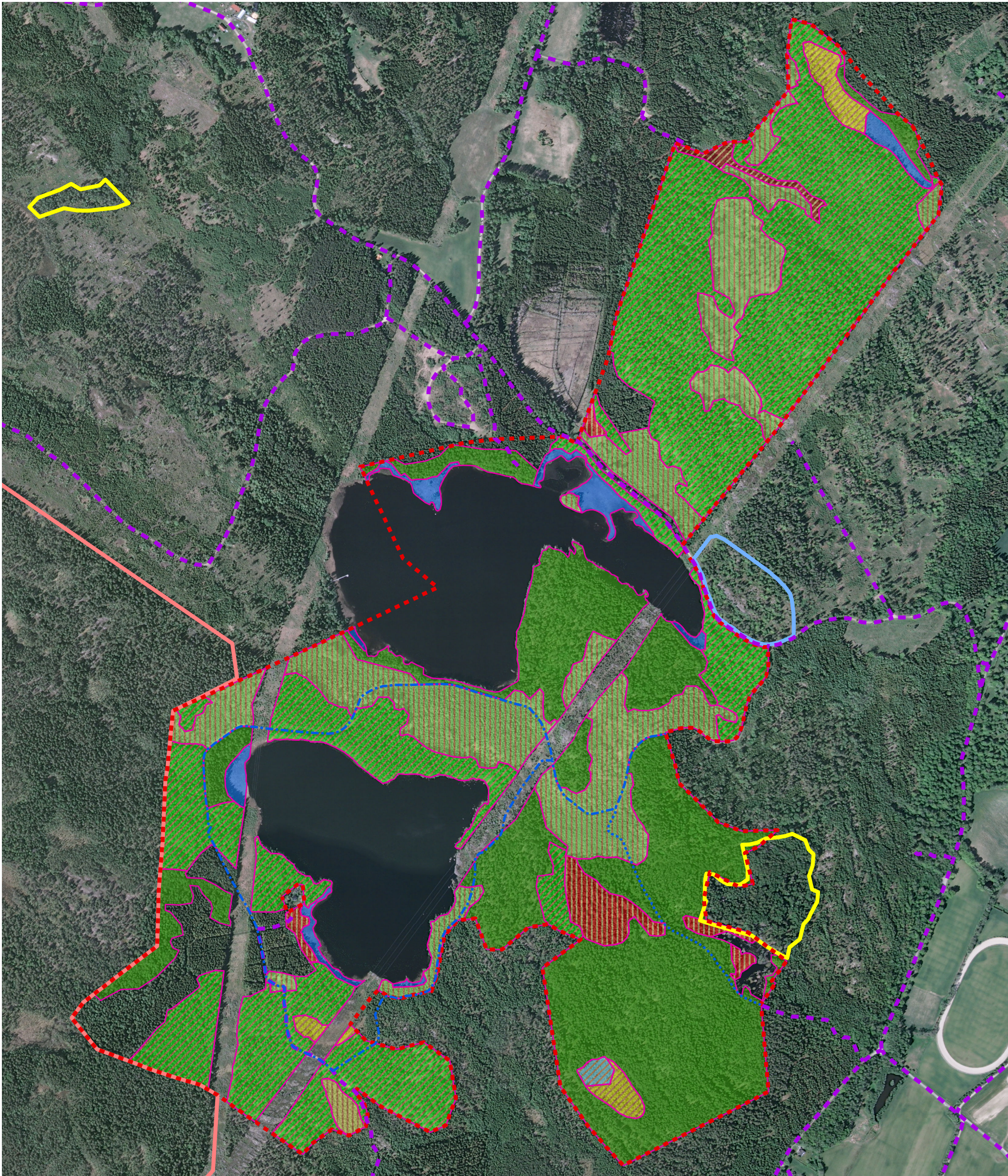
Skala (i A3): 1:8 000

0 100 200 Meter

Illustrationskarta till skötselplan för naturreservatet Stora Bjursjön
Tillhör Länsstyrelsens beslut
2019-09-02
511-26356-2012

© Länsstyrelsen i Västra Götalands län
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Bilaga 2d, Natura 2000-habitat 2016 Naturreservatet Stora Bjursjön, Skövde kommun

Habitat, fullgod status

- 7140 - Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn
- 9010 - Västlig taiga

Habitat, restaureringsmark (ej fullgod)

- 91D0 - Skogbevuxen myr
- 7140 - Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn
- 9010 - Taiga
- 9080 - Lövsumpskog

Icke habitat, utvecklingsmark

- 91D0 - Skogbevuxen myr
- 9010 - Västlig taiga
- 9080 - Lövsumpskog

Biotopskydd

Naturreservat

- Stora Bjursjön
- Klyftamon
- Borgehall
- Vandringsled
- Stig
- Väg

Skala (i A3): 1:8 000

0 100 200 Meter

Illustrationskarta till skötselplan för naturreservatet Stora Bjursjön
Tillhör Länsstyrelsens beslut
2019-09-02
511-26356-2012

© Länsstyrelsen i Västra Götalands län
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

